

Cesare Lodeserto

Copiii pe străzile din Chișinău

*Un angajament educativ
pentru un viitor a familiei moldovenești*

Дети на улицах Кишинева

*Обязательство воспитания
для будущего молдавской семьи*

I bambini sulla strada a Chisinau

*Un impegno educativo
per il futuro della famiglia moldava*

Children on streets of Chisinau

*Educational engagement
for the future of Moldavian family*

Chișinău 2005

Copiii pe străzile din Chișinău

Un angajament educativ pentru un viitor a familiei moldovenești

1. E mereu dificil de a vorbi despre „copiii străzii”, cu care intri de obicei în contact în Moldova și mai ales de-a lungul străzilor capitalei Chișinău, unde fenomenul este vizibil în cea mai mare măsură.

De obicei contactul cu fenomenul „copiilor străzii” în țările Europei de Est pornește de la cunoașterea realității specifice a altor state, și mai ales, a copiilor din București, Moscova, Kiev și Sankt-Peterburg.

Este vorba despre realități cu totul diverse și fenomenologii speciale.

O eroare ce trebuie evitată constă chiar în faptul de a situa pe aceiași treaptă realitatea Chișinăului cu cea prezentă în alte mari capitale estice, deoarece se face referință la pătri sociale complet diferite; precum diferite sunt cauzele ce au contribuit la apariția unui număr considerabil de minori ce trăiesc într-o condiție de abandon și izolare.

Diferite sunt *cifrele fenomenului*, mai ales vizibile în alte părți.

Este diferită *pătura socială* de la care nasc dificultățile minorilor.

Este diversă *situația familială*, care suferă de mari probleme în interior, contrar în Moldova.

Elementele dramatice comune sunt *sărăcia, dificultățile sociale și nesiguranta intervențiilor cu caracter educativ*.

2. Fenomenul este totuși diferit în tipizarea sa, precum și în contextul ce îl generează. Într-atât de divers încât se impune o subliniere destul de importantă: „copilul străzii” se deosebește de „copilul de pe stradă”. Este un concept de mai multe ori propus, care merită o recapitulare corespunzătoare pentru a ilustra cu o mai mare eficacitate și relevanță condiția specifică a copiilor în Moldova.

- „Copilul străzii” își petrece pe stradă toată viața sa și întrerupe orice legătură posibilă cu familia de proveniență, pe care el deja a înlăturat-o din propria viață. *Grupul și gașca* devin forme de unire de referință, cu toate consecințele negative ce pot fi imaginate.
- „Copilul *de pe stradă*”, în schimb, chiar dacă trăiește aceleași mecanisme ca și în cazul „copilului străzii” nu a înlăturat definitiv legătura cu familia, de aceea chiar trăind realitatea de gașcă, are o apropiere mult mai diversă față de altul, deci și cu educatorul, care încearcă să

intre cu el în contact pentru a pune în acțiune o activitate de recuperare. Într-adevăr, „copilul *de pe stradă*” e mai puțin agresiv, mai deschis la dialog, mai puțin de sine stătător, mai disponibil față de legăturile afective, chiar dacă este confuz și dezechilibrat. „Copilul străzii” are o atitudine agresivă, deoarece el se apără atacând, este orgolios de alegerea sa în viață pe care o justifică drept un gest de deplină libertate. Acesta din urmă, chiar fiind în vârsta de adolescent, dorește să se afirme ca un mic om, dorește să fie respectat, dorește să fie șef.

3. Experiența acumulată pe parcursul anilor, în urma activității Fundației Regina Pacis, ne-a convins tot mai mult că în Moldova există în majoritatea cazurilor „copii de pe străzi”. Este vorba de adolescenți, care în pofida faptului că nu au o experiență clară și solidă a vieții de familie, încearcă, chiar și în fața obstacolelor impuse de viața de stradă, o dimensiune cel puțin asemănătoare cu cea a familiei, și în această configurație de grup afectiv caută și găsesc siguranță.

Iată de ce este de datoria noastră să afirmăm că cauza primară a dificultăților minorilor în Moldova este sărăcirea familiei. Mai întâi de funcția de asistență și educativă a familiei, mai întâi de deteriorarea figurilor educative din interiorul familiei, a fost „disparația” familiei.

Figurile „mamei” și a „tatălui” au lipsit din mai multe motive, printre care sărăcia, emigrația și mai ales fenomenul femeilor din țările de Est, care merg în Europa pentru asistență familiară, și împreună cu aceasta decăderea societății, extinderea despărțirii, realitatea fetelor-mame, traficul de femei, alcoolismul și altele.

Minorii, deci fiii, au plătit și continuă să plătească și astăzi prețul înalt a unei familii tot mai sărace, sub toate punctele de vedere.

Dacă în societatea bunăstării europene, când se vede, și se întâmplă deseori, o familie care a pierdut funcția sa educativă, rămâne totuși activ rolul educativ, asumat și gestionat prin *procură* de alte instituții, în țările din Est alternativa familiei este fie strada, fie instituționalizarea. Copii europeni sunt trimiși pentru educație la școli, în secții sportive, la parohii și altele, lăsând pe seama familiei doar funcția sterilă de *conținător de conflicte și confruntări*, printre altele, nu mereu ușor de depășit.

Într-o țară din Est, precum Moldova, dacă familia se dezintegrează, adolescentul trebuie să aibă grijă de unul singur de a se reorganiza și crește, maximum pe ce poate conta un ajutor la distanță din partea figurii „bunicii”.

Dacă este trimis la școală, trebuie să se ciocnească cu deficiențe educative grave, și totuși alternativa străzii în multe cazuri rămâne unica practicabilă. Pentru mulți copii strada devine lumea în care urmează a crește și a se afirma.

4. Cel ce se apropie de „copilul de pe stradă” trebuie bine să cunoască aceste aspecte și mai ales trebuie să știe să se confrunte cu un minor, care nu a pierdut profunda nostalgie pentru familie. El nu a înlăturat această imagine, dimpotrivă o caută ca pe un tărâm pierdut, ca un orizont de la care, în fond nu s-a îndepărtat niciodată.

Copii din Chișinău nu au încetat să caute o familie în care să trăiască, în care să se simtă bine și în cadrul căreia să regăsească sensul adevărat a existenței într-o comunitate a sentimentelor. „Copilul de pe stradă” foarte bine înțelege că familia este importantă pentru creșterea sa, dar familia sau experiența trăită de până acum în familie nu a fost aceia de a-l stimula să trăiască.

Având intenția de a recurge la o activitate de recuperare a „copiilor de pe stradă”, Fundația Regina Pacis a făcut alegerea de a nu întări conceptul de „instituție”, adică o structură în care a plasa „copilul de pe stradă” în stare să ofere o serie de servicii începând cu igiena personală până la școlarizare și instruire profesională.

În acest caz instituția devine o alternativă a familiei care nu există și garantează minorului un parcurs de creștere care îl va aduce cu trecerea anilor la o condiție de autonomie, posibil la o adopție, dar sigur nu la familia sa, în caz că aceasta există, cu care ar fi fost foarte oportun de a se reuni.

De asemenea urmează de lua în considerație că în țările din Est există o tradiție destul de înrădăcinată a conceptului și funcției instituției, îndeosebi cunoscut sub denumirea de „lagăr”, care urmează a fi revăzut și mai ales de readaptat la noile condiții. Este vorba despre un model de viață pe care copiii foarte bine îl cunosc sau cel puțin cred că-l cunosc, și de care nu sunt deloc atrași. În rest schimbarea ideii de instituție este o activitate care în Occident se produce de mai mulți ani. Chiar și în Italia, ca și în alte state a Comunității Europene, a fost pornită procedura de închidere a instituțiilor pentru minori abandonati și nevoiași, oferind spațiu, drept alternativă, procedurilor de *tutelă* familiară sau *casă-familie*.

5. Fundația Regina Pacis, după o atentă analiză a necesităților „copiilor de pe stradă”, și după o profundă cercetare socială a fenomenului, a creat o „*casă-familie pentru copii de pe stradă*”, adică o structură cu caracter fami-

liar unde adolescenții pot trăi, pot fi îngrijiți și în același timp primi lecții educative de valoare.

Casa-familie e doar familie, pentru a păstra mereu conceptul, deoarece restul activităților, mai ales cele formative, adolescentul le urmează în cadrul altor structuri, unde în fiecare dimineață trebuie să meargă singur sau cu prietenii săi. Este important de a observa cum minorul este îndemnat spre un sens de responsabilitate. Instituția cuprinde în sine toate serviciile, de aceea minorul este mare măsură protejat de stimulările din exterior, este supravegheat, dar riscă de a nu-și asuma responsabilități proprii.

Casa-familie nu este o instituție, precum instituția nu va putea nicicând deveni o familie.

Casa-familie primește un grup de adolescenți, care în cadrul acesteia depun eforturi pentru o corectă întreținere a structurii: fac curățenie, respectă ambientul, respectă pe ceilalți, respectă orarele, au grijă de igiena personală, respectă mâncarea, iau masa împreună, participă la necesități, înțeleg ce înseamnă a economisi, înțeleg costurile vieții. Este un sistem de viață care dezvoltă sensul responsabilității, de împărtășire, de colaborare. Putem afirma că educă în primul rând conceptul de existență a altuia și ideea de conviețuire cu altul, care în această situație deosebită reprezintă „familia”, deoarece celalalt care trăiește alături, în cadrul casei-familie, și este familie.

Iată deci recuperare, și aici persistă valoare casei-familie, conceptul de familie, care este obiectivul fundamental al intervenției educative pe care intenționăm să o facem prin astfel de structură.

Pe lângă casa-familie mai sunt alte locuri de instruire, care lucrează în sprijinul casei-familie.

Pentru caz concret, Fundația Regina Pacis în Moldova a creat laboratoare educative, lansând parcursuri de instruire a dibăciei și operelor de artizanat, de educare a creativității, și alte ocupații care variază în dependență de oportunități, de cerințe, de tipologia subiecților adolescenți primiți.

Acum laboratoarele de instruire se ocupă de prelucrarea lemnului, hârtiei, pictura, îngrijirea persoanei, dialogul și prietenia.

6. Casa-familie are nevoie de persoane capabile de a asista, educa și însoți în procesul de creștere „copilul de pe stradă”, care rămâne mereu un mic rebel, nu mereu disponibil și ascultător, care are drept limită slăbiciunea de caracter.

Educatorul este figura fundamentală, deoarece este subiectul ce comu-

nică, mai ales prin intermediul laboratoarelor de instruire, valorile ce trebuie obținute și trebuie să fie punct de referință credibil și disponibil. Educatorul trebuie să știe de a sintetiza forța părintească, competența educativă, în afara de răbdare, spre dialog și înțelegere.

Alături de educator sunt figurile de susținere precum *asistentul social*, *psihologul* și *asistentul*. Acest din urmă este o figură masculină, care trebuie să fie tare de caracter, mai ales în momentul în care, și aceasta se întâmplă deseori, mai ales în fazele inițiale de plasament, „copilul de pe stradă” asumă niște atitudini violente și arogante, și dorește să supună grupul pentru a juca rolul de lider. Urmează de a lua în considerație că „copilul de pe stradă” aduce în viața casei-familie problemele trăite pe stradă, deci perioada de intervenție este lungă și anevoioasă.

„Copilul de pe stradă” este însoțit pe întreaga durată a zilei, în pofida diversității locurilor, de persoane profesioniste de valoare care îl urmăresc, monitorizează comportamentele sale, analizează succesele sau insuccesele, și informează educatorul care recurge la intervenția educativă, care trebuie să fie în stare să găsească o soluție pentru fiecare situație problematică.

Calitatea intervenției rezultă mai ales din capacitatea de a fi în stare de a oferi mereu valori, chiar și în situațiile vieții cotidiene, precum calitatea bucatelor, curățenia ambientului, liniștea, bunăvoința, dialogul, egalitatea, iertarea, strictețea regulilor.

7. Și casa-familie are *regulile* sale, care niciodată nu vor fi asemănătoare cu cele a unei „instituții”, conținutul cărora are o puternică valoare morală și educativă, și din unele aspecte chiar provocatoare.

Regulile fundamentale ale casei-familie sunt *trei*:

- *Nu fura*: furtul este una dintre problemele cele mai grave a „copilului de pe stradă”, deoarece furtul înseamnă a supraviețui, înseamnă dominația asupra gaștii, înseamnă autoafirmarea asupra altora, înseamnă bunăstare, de aceea de a influența educativ asupra principiului de a nu fura înseamnă de a da de înțeles că este necesar de a schimba în mod radical viața, lăsând în urmă niște trăiri de contravenții și violențe, ce nu pot caracteriza un adolescent, care a făcut o alegere deja diversă.
- *Nu minți despre realitățile importante din viață*: minciuna este un mecanism de apărare pentru „copilul de pe stradă”, în afara de o formă de implicare. „Copilul de pe stradă” trăiește din cerșetorie, de aceea este silit de a minți pentru a emoționa, este ușor sau chiar necesar de a

spune minciuni, spre exemplu, despre mama decedată sau bolnavă, sau despre foame, pentru care a vinde persoana dragă pentru a atinge scopul de implicare a altuia este un stil de viață. A începe un proces educativ înseamnă de a crede în adevăr, pentru a fi crezut. Societatea va începe să-l creadă pe „copilul de pe stradă” din momentul în care adevărul va fi evident din comportamentul său.

- *Nu fuma clei*: fumarea cleiului este drogul celor săraci, este scăparea din propria situație. „Copilul de pe stradă” găsește un refugiu în fumatul cleiului în momentul când a ajuns la fund și și-a dat seama despre falimentul său, despre solitudinea sa, că nu înseamnă nimic. Fumatul devine o scăpare, regăsirea propriului eu, un gest de forță în cadrul grupului. Problema cleiului este gravă și reprezintă unul din momentele cele mai dificile în cadrul intervenției educative, deoarece „copilul de pe stradă” îl mai folosește și după plasarea sa în casa-familie și se asistă la recăderi dramatice. Viciul fumatului cleiului reprezintă cel mai dificil obstacol în procesul educativ. Este important de a menționa că în momentul recăderii, „copilul de pe stradă” simte o rușine față de educator, deoarece este conștient de faptul că a trădat încrederea, că nu a respectat un angajament, și în afară de aceasta este vorba despre cea mai vizibilă încălcare, deoarece daunele fizice sunt destul de evidente.

8. Fundația a realizat un proiect de intervenție în folosul „copiilor de pe stradă”, stabilind drept *beneficiari direcți* copiii, mai ales din capitala Chișinău, și împreună cu copiii și familiile lor, în cazurile când este posibilă o acțiune de reunire, de aceea că unitatea de referință a intervenției educative și de asistență este mereu familia.

Beneficiarii indirecti sunt serviciile de asistență și educative destinate minorilor (școlile, instituțiile de plasament, etc.), cărora le este adresat un mesaj clar de evoluție a intervenției educative, care este inovator prin consolidarea modelului de casă-familie. Vor fi de asemenea beneficiari și structurile sociale ale orașului și deci și administrația publică și instituțiile.

Obiectivul fundamental propus de proiect constă în îmbunătățirea nivelului de viață a minorilor în proces de tratament.

9. Conform stilului Fundației Regina Pacis, obiectivele proiectului sunt preconizate pentru patru nivele diverse:

- *a face*: intervenții directe asupra realității examinate pentru a răspunde

- necesității stringente;
- *a cunoaște*: cunoașterea aprofundată a fenomenului, pentru a lansa intervenții de înlăturare a problemei;
- *a face cu alții*: antrenarea nucleelor sociale primare (unde de înlăturat riscul de reduționism);
- *a face să cunoască*: implicarea altor subiecte instituționale, fie la nivel național cât și internațional.

Intervenția a fost precedată de o fază de observare sistematică și de un studiu preliminar pentru o definiție mai exactă a metodologiei aplicate, a procedurilor ce urmează a fi lansate și limitele permise pentru inițiativele asumate.

10. Proiectul în folosul „copiilor de pe stradă” este realizat prin intermediul a *trei acțiuni specifice*:

- ***Prima acțiune: prevenirea și sensibilizarea.*** Este vorba despre o activitate de informare, care are drept scop prevenirea, desfășurată sub forme și în locuri diferite (pe stradă, în școli, în asociații, etc.):
  - ♦ broșuri și înregistrări video în vederea sensibilizării inițiale
  - ♦ organizarea activității în cadrul școlilor și în familii nevoiașe
  - ♦ instruirea operatorilor, care vor trebui să cunoască limba și cultura teritoriului, vor trebui să fie mereu monitorizați și asistați în cadrul activității lor de o echipă de experți formată din sociologi, psihologi și pedagogi
  - ♦ activitate de instruire pentru „educatori de stradă”
  - ♦ studiu și experiment de proceduri de întruniri și de ascultare în raport cu copiii din stradă, joc și lucru în comun, în scopul de a pregăti condiții pentru o colaborare fructuoasă
  - ♦ instruire profesională la nivel inițial pentru copii
  - ♦ organizarea activităților pentru perioada estivă
  - ♦ răspuns față de necesitățile primare a copiilor
  - ♦ contacte cu familiile și implicarea treptată, contextual cu analiza necesităților acestora și un lucru atent de reconstruire a țesutului părintesc
  - ♦ stabilirea și consolidarea rapoartelor de înțelegere și de încredere reciprocă cu autoritățile locale
  - ♦ evaluarea în vederea asimilării mesajului informativ
  - ♦ arhiva de date și indice pentru evaluarea progresului de prevenire

și de protejare a copiilor cu risc

- **A doua acțiune: ajutor direct.** Combaterea sărăciei este o intervenție indispensabilă și are loc prin intermediul ajutoarelor concrete și oricărui mijloc necesar pentru a combate cu extremă concretețe dificultățile sociale. Este prevăzut că la prima fază a proiectului, ajutorul direct să fie acordat unui număr nu mai puțin de 20 minori și familiile respective. Imediat după inițiativa va fi îndreptată spre toți „copiii de pe stradă” (fete, băieți și adolescenți) și către toate realitățile familiare în stare de risc. Modalitățile de intervenție sunt îndreptate spre recuperarea țesutului relațional, afectiv, educativ și social a familiei, care rămâne unitatea de referință a intervenției. În cazurile în care familia complet lipsește, proiectul ia în considerație posibilitatea de a face referință la forme de „familie lărgită” sau „familie de comunitate” (casă-familie), în scopul ca minorul să rămână totuși înrădăcinat în țesutul socio-afectiv cărui aparține. Tot la aceste principii generale se recurge și în cazul unor subiecți sustrași de la traficul ilegal de minori. Problemele de familie vor fi confruntate în manieră directă, în ceea ce privește dificultățile existențiale de tip primar, și în mod indirect, prin intermediul colocviului educativ și tratamentul de grup, în ceea ce privește problemele legate de sensibilizarea culturală și reevaluarea stilului comportamental. Un ajutor direct este printre altele oferit instituțiilor educative pentru minori. În acest caz se recurge la microproiecte în mod adecvat pregătite, chiar și în colaborare cu organizații specializate și cu serviciile de voluntariat care colaborează cu Fundația Regina Pacis. Pentru a garanta eficacitate și eficiență sunt prevăzute intervenții de instruire a personalului deja angajat în serviciile educative sau a celui eventual angajat în cadrul aceluiași serviciu.

- ♦ organizarea cantinelor stabile și stradale
- ♦ asistență sanitară și educația în vederea igienei personale
- ♦ distribuirea ajutoarelor umanitare de diferit tip
- ♦ intervenții și recuperare în condiție de domiciliu
- ♦ adopții la distanță
- ♦ plasament în structuri de asistență și însoțire educativă

- **A treia acțiune: forme de dezvoltare.** Este vorba de a desfășura o activitate de dezvoltare locală, având drept scop combaterea sărăciei și îmbunătățirea situației în teritoriu.

- ♦ încadrarea în instruirea profesională și căutarea primului loc de muncă
- ♦ implicarea teritoriului, mai ales întreprinderile și industriile, în vederea unor forme optime de încadrare în câmpul muncii

11. Întregul proiect se bazează pe patru modalități operative:

1. **Gestionarea**: este acțiunea destinată coordonării generale, programării, conducerii administrative, gestionării economice și contactului cu Autoritățile, Organismele, Instituțiile și Centrele de cercetare. În mod particular modalitatea este titulara raporturilor politice cu autoritățile de guvernare. Sunt prevăzute trei inițiative diverse: *gestionarea, administrarea, coordonarea*.

2. **Cercetarea**: este modalitatea destinată activității de studiu, de cercetare, de instruire și de evaluare. Sunt preconizate cinci inițiative diverse: cercetarea, instruirea, evaluarea, monitorizarea, practici bune. Este împărțită în diverse activități:

- a. studiu introductiv și preliminar
- b. cercetare multifactorială asupra genezei fenomenului și asupra componentelor dinamice procesuale
- c. evaluarea proceselor și a rezultatelor
- d. instruirea operatorilor
- e. monitorizarea
- f. promovarea practicilor bune

3. **Intervenția**: este modalitatea care pune în acțiune intervențiile în teritoriu. Include totalitatea activităților necesare pentru a stipula, coordona și gestiona colaborarea cu alte Autorități, Instituții și Organizații. Sunt prevăzute cinci inițiative diferite: necesități primare, familii, instituții educative, proiectări, colaborări. Se împarte în diverse activități:

- a. recuperarea copiilor străzii prezenți la Chișinău
- b. promovarea sensibilității familiei
- c. emanciparea educativă și socială a familiilor
- d. intervenții în cadrul instituțiilor educative
- e. proiectare și realizarea noilor structuri de asistență și educative

4. **Informarea:** este modalitatea destinată documentării, informării și sensibilizării. Această acțiune are drept scop elaborarea unui respectiv web site. Sunt prevăzute patru inițiative: documentarea, informarea, promovarea, răspândirea.

12. *Structuri de serviciu și practici bune.* Un respectiv proiect de cercetare, ce urmează a fi efectuat în colaborare cu centrele universitare străine va permite de a elabora și realiza un studiu multifactorial asupra fenomenului „copiilor de pe stradă” și, în perspectivă, a fenomenului abandonului minorilor în Moldova.

Obiectivul constă într-o transpunere exactă pe hartă a fenomenului și în cunoașterea factorilor ce-l generează și care ar permite, în scopul de a pregăti un proiect mai concret de prevenire la un mai larg nivel.

Acest studiu va permite printre altele să depistăm, împreună cu dinamicele psihosociale ce stau la originile fenomenului „copiilor de pe stradă”, existența eventualelor *suferințe* asemănătoare cu comportamentele examinate. Este motiv să credem, într-adevăr, că de la aceleași probleme de la care ia naștere fenomenul „copiii de pe stradă” pot lua naștere alte comportamente ce pun la fel în risc calitatea de viață a copilului.

Pe lângă această activitate de cercetare, aceiași operatori științifici vor pune în funcție o structură de monitorizare a inițiativelor ce conduc spre proiect cu scopul de:

- a studia raportul costuri-beneficii pentru fiecare inițiativă și a întregului proiect;
- a estima calitatea intrinsecă a intervențiilor și a reușitelor lor;
- a monitoriza efectele educative ale inițiativelor;
- a obține indicații pentru proiectarea serviciilor, care ar putea continua opera chiar și după încheierea proiectului;
- a monitoriza punerea la punct a tehnicilor, procedurilor și modalităților de intervenție pentru a le transfera în alt context sau a le generaliza în interiorul aceluiași context.

O parte din activitatea de cercetare este destinată estimării costului social și a suferinței umane generate de fenomenul „copiilor de pe stradă”.

Din experiența în teren și în urma studiului situației, în afară de monitorizarea intervențiilor, dorim să obținem indicații pentru proiectarea, omologarea și lansarea structurilor și serviciilor educative pentru familie și minori, pentru sensibilizarea și prevenirea riscului abandonului, pentru gestionarea

administrativă și socială a intervențiilor în sprijinul minorilor în situație de risc și a familiilor acestora.

13. Parteneriate. E de stilul Fundației Regina Pacis de a se adresa altor organisme capabile de a oferi colaborare și ajutor precum și solicitarea instituțiilor locale pentru o inițiativă specifică din partea lor.

Regula de aur, la acest capitol, este aceea a unei intervenții care ar putea pune în mișcare astfel de resurse și energii pentru a reduce și înlătura necesitatea ce motivează și justifică intervenția.

Din aceste considerente este prevăzută implicarea organismelor și structurilor de voluntariat active, în Italia și în Europa, în vederea temelor și problemelor prevăzute de proiect; mai este prevăzut de a recurge la colaborarea ce poate fi oferită de autoritățile de guvernământ și subiecții instituțiilor italiene.

14. Rezultate așteptate

- a. Tratatamentul direct a cazurilor „copiilor de pe stradă” prezenți la Chișinău
- b. Implicarea directă a familiilor și îmbunătățirea situației social-educative
- c. Antrenarea anumitor subiecți instituționali din Moldova
- d. Răspândirea atenției față de problemă în cadrul centrelor educative cointeresate
- e. Cunoașterea canalelor care gestionează traficul de copii
- f. Lansarea unor experiențe coordonate de intervenție educativă în folosul familiei și minorilor
- g. Proiectarea și implementarea noilor structuri educative
- h. Cunoașterea aprofundată a fenomenului abandonului în Moldova

15. Metoda. Întreg proiectul este purtat în baza stilului Fundației Regina Pacis, care preferă intervenția în teren, drept răspuns la necesitățile primare urgente și ce nu pot fi amânate, în schimbul oricărei alte examinări. Totuși, acel *a face*, pe care Fundația Regina Pacis îl preferă, este îndată însoțit de un moment de studiu și meditație și lansează o chemare spre colaborare și răspundere solidară în așa mod ca integrarea resurselor, talentelor și competențelor să poată asigura succesul total al intervenției. La acesta se mai alătură și inițiativa de sensibilizare și de informare, cea de instruire și de evaluare

și în fine cea de activare a practicilor bune.

Dacă acesta este modelul general, în cadrul fiecărei inițiative și pentru fiecare din diversele acțiuni, modelul cere de a fi aplicat în conformitate cu liniile de specificitate și cu grija de a garanta legătura necesară cu alte activități și alte inițiative.

Pentru aceasta este prevăzut de a alege un responsabil de proiect pentru fiecare inițiativă și activitate; la fel după cum este prevăzut ca fiecare responsabil în parte să aducă aport la un proiect executiv specific, în cadrul căruia să fie posibil de a detalia liniile proiectului general.

Sunt, printre altele, prevăzute întruniri periodice de coordonare și de schimb de experiențe.

Proiectele executive prevăd tabele analitice a progresului activității.

În ceea ce privește intervențiile cu subiecți beneficiari direcți sau indirecti a proiectului, metodologia Fundației Regina Pacis mereu prevede implicarea directă a celor interesați, un angajament direct din partea acestora în momentele de autoanaliză, o participare a lor în momentul de studiu și meditare, în conformitate cu metodologia *cercetării-acțiune*, depistarea indicatorilor de eficiență și eficacitate, evaluarea rezultatelor.

16. Posibile riscuri. La moment este posibil de a stabili trei feluri de riscuri:

- riscul legat de rețeaua de gestionare a traficului de minori
- riscul legat de rezistențele de ordin cultural
- riscul legat de lipsa personalului cu suficiente competențe de bază

Studiul preliminar ar trebui să ne permită să stabilim dacă există eventuale alte riscuri și probabilitatea lor de a se manifesta.

În ceea ce privește primul tip de risc, se consideră ca fiind util un acord preliminar cu autoritățile locale și cu toți cei ce pot oferi garanții de ordin juridic.

Pentru al doilea tip de risc, întreaga inițiativă destinată sensibilizării ar trebui să permită de a face față situației.

Pentru al treilea tip de risc, este necesar de a se asigura cu un acord cu Organizațiile și Asociațiile ce sunt în stare de a susține efortul prevăzut de proiect.

17. Evaluarea. Modalitatea de intervenție este printre altele urmată și de sarcina evaluării. Sunt preconizate diverse tipuri de evaluare:

- *autoevaluarea de proiect*, pentru monitorizarea inițiativelor și estimarea mersului corect a lucrului programat. Urmează a fi efectuată pentru fiecare proiect în parte și pentru întregul proiect în complex.
- *autoevaluarea eficacității*, în vederea controlului corectitudinii urmăririi scopurilor, în vederea estimării succesului și pentru a stabili nivelul de corespondență a răspunsului oferit față de așteptările beneficiarilor proiectului.
- *autoevaluarea eficienței*, pentru a stabili capacitatea de cheltuială și bilanțul costuri-beneficii a fiecărei inițiative într-o unitate de timp.
- *evaluare externă*, cu referință în mod principal la două tipuri de activități: intervențiile de instruire și intervențiile educative.

18. Cele expuse mai sus țin de un proiect pe care Fundația Regina Pacis îl implementează în interiorul itinerarelor social-educative ale Bisericii catolice în Moldova, dar poate fi răspândit și în alte țări din Est, precum Ucraina, Bielorusia și Rusia, cu toate statele satelite, care se confruntă cu aceiași situație a „copiilor de pe stradă”.

Apare preocuparea Bisericii de a lua în considerație condiția minorilor, sinistrați, precum a fost pe larg menționat, în urma destrămării familiei, pentru care prin intermediul minorului și suferinței sale, se dorește de a atinge scopul primar care este „familia”.

Astăzi grija pastorală a Bisericii este familia, tot mai săracă nu doar din punct de vedere economic, dar și din punct de vedere a valorilor care contează, valori ce educă față de respect a vieții, la legământul de dragoste, la respectarea femeii și tot ceea ce stă la baza nucleului familial, astfel cum este luat în considerație de către Biserica catolică.

Opera Fundației Regina Pacis, drumul căreia este anevoios și lung, se intersectează cu cel al Bisericii catolice, care pe de o parte asigură pe fideliile săi, că în Moldova nu ajunge nici la 1% din populație acțiunea liturgică, anunțul Evangheliei și intervențiile de caritate, dar pe de altă parte pune bazele pentru discursuri educative de valoare, pentru care nici într-un caz nu se poate pierde timp.

Nici într-un caz nu se poate gândi ca Biserica catolică se va limita la 1% din populație, pe când există 99%, cea mai mare parte din care simte nevoia Evangheliei, a carității și mai ales a intervențiilor de recuperare educativă.

Biserica catolică merge alături de „copiii de pe stradă”, de istoria de solitudine, de violență, de abandon, de lipsă de sentimente, pentru a restitui ideea

de familie, fără a mai comite greșeli de a înlocui familia și rolul său indispensabil.

Proiectul în mod clar susține că nu este de ajuns de a fi alături de „copilul de pe stradă”, deoarece prin el urmează de a înțelege mulțimea tragediilor umane care se petrec de-a lungul străzilor din Moldova.

Biserica face o alegere de a servi, de atenție față de om, de implementare a Evangheliei de caritate, fără a pretinde de a face prozelitism și a mări numărul adeptilor catolicismului, fiind o prostie de a specula pe sărăcia omească.

Înainte de a face creștin sau catolic trebuie de restituit omului demnitatea sa.

Proiectul nu pretinde de a schimba Moldova sau de a rupe de pe stradă copiii.

19. *Proiectul mai întâi de toate este o verificare* pe care Fundația Regina Pacis o face asupra prezenței sale în Moldova, și deja operăm aici de cinci ani.

Proiectul este o provocare adresată observatorilor, adică celor ce stau la fereastră și urmăresc săracii ce trec, dar nu fac nimic, chiar dacă au capacitatea și posibilitatea. Intenționăm să zdruncinăm înțepeneala celor indiferenți.

Proiectul este un mesaj adresat oamenilor de bunăvoință, mai ales tinerilor, cărora le cerem de a intra în joc în folosul săracilor, de a ne pune la dispoziție timpul lor liber, de a trăi pentru alții, până la dăruirea totală a propriei vieți.

Proiectul este un mesaj de speranță adresat atâtor „copii de pe stradă”, cunoscuți și iubiți în nopțile reci din est, și pentru care nu este de ajuns să-i servim cu dulciuri, să-i dezmierdăm ca apoi, la fel ca și ei, să ne pierdem în noapte.

Proiectul este drumul Bisericii ce iubește săracii, împărțit și de alte realități ecleziastice, congregații religioase, laici, sacerdoți, tineri, asociații, toți uniți și convinși că ceea ce contează nu este binele sau interesele fiecăruia, dar bunăstarea săracilor și a Bisericii, care prin caritate răspândește Evanghelia. Acest proiect vrea să fie și un moment de întâlnire între toți cei ce operează în țările din est, în speranță că este posibil de creat o cale comună, în pofida diversității harurilor, sub conducerea unor pastori înțelepți și ce privesc departe, cărora mereu ne încredințăm.

Proiectul este o acțiune de credință, deoarece Evanghelia ne vorbește despre Isus care adună copiii sub un copac și cu ei petrece câteva timp, ocărând discipolii care doreau să-i alunge. Trebuie să imităm acest gest a lui Isus, care dedică timpul său micilor rebeli, să zicem chiar „copiilor de pe stradă”. Dacă acesta a făcut-o el, trebuie să credem că și în Moldova există un copac sub care să ne adunăm împreună cu „copii de pe stradă”, fiind observați de departe de cei indiferenți, care ne judecă pentru cele ce facem, dar nu sunt în stare de a avea răbdare cu un mic rebel.

Proiectul este opera unui preot care iubește Biserica și iubește săracii, care a înțeles prea bine că a servi înseamnă a se sacrifica și chiar să vină acest sacrificiu, acolo unde îți consumi viața pentru alții este o bucurie.

Дети на улицах Кишинева

Обязательство воспитания для будущего молдавской семьи

1. Всегда тяжело говорить о „беспризорниках”, с которыми обычно сталкиваешься в Молдове и, в первую очередь, на улицах столицы, где феномен в большей степени сконцентрирован.

Обычно контакт с феноменом „беспризорников” в странах Восточной Европы основывается на знаниях определенной реальности в других странах, и особенно, о детях Бухареста, Москвы, Киева и Санкт-Петербурга.

Здесь идет речь о совсем разных реальностях и феноменах. Ошибка, которую следует избегать, состоит именно в том, чтобы не ставить на один уровень реальность Кишинева и существующие реалии в других крупных восточных столицах, так как мы говорим о совсем разных социальных слоях; также как разными являются причины, которые побудили такое огромное число детей жить в условиях отказа и изоляции.

Разными являются *цифры феномена*, значительно более видимые в других местах.

Также различным является *социальный слой*, от которого рождаются трудности детей.

Разным является и *положение семьи*, которая ощущает последствия разрыва внутренней связи, в отличие от Молдовы.

Общими драматическими элементами являются *бедность, социальные трудности и шаткость вмешательств воспитательного характера*.

2. Все же феномен отличается по своей типизации, помимо контекста, который его рождает. Он настолько отличается, что склоняет к особому важному подчеркиванию: „беспризорник” отличается от „уличного ребенка”. Данное понятие много раз предлагалось и заслуживает подобного рассмотрения, чтобы с большей силой и уместностью объяснить особое положение детей в Молдове.

- „Беспризорник” проводит на улице все свою жизнь и прекращает любой возможный контакт с родной семьей, которую он уже вычеркнул из своей жизни. *Группа и стая* становятся ориентирующими формами, со всеми возможными негативными последствиями

ми.

- „Уличный ребенок”, напротив, даже если переживает те же самые механизмы, что и „беспризорник”, не прекратил окончательно связь со своей семьей. Поэтому, даже если он живет реальностью стаи, он имеет совсем другой подход к другому и даже к воспитателю, который с ним сближается с целью начать реабилитационный курс. На самом деле, „уличный ребенок” менее агрессивен, более открыт к диалогу, менее самодостаточен, более открыт к эмоциональным связям, даже если он растерян и неуравновешенный. „Беспризорник” имеет агрессивное поведение потому, что он защищается атакуя, он гордится своим жизненным выбором, оправдывая его как жест большой свободы. Он, даже если является подростком, желает самоутвердиться, как маленький человек, хочет быть уважаемым, желает быть лидером.

3. Опыт, накопленный за последние годы Фондом Regina Pacis, еще больше убедил нас, что в Молдове существуют в большинстве случаев „уличные дети”. Речь идет о подростках, которые даже, не имея солидного и точного семейного опыта, ищут даже внутри связей продиктованных уличной жизнью подобие семьи, и в этой форме эмоциональной группы ищут и находят безопасность.

Вот почему необходимо утверждать, что первоначальной причиной детских трудностей в Молдове, является обнищание семьи. Еще до функции помощи и воспитания, еще до ухудшения воспитательных фигур внутри семьи случилось „исчезновение” семьи.

Фигуры „мамы” и „папы” не выполнили свои обязательства по разным причинам, среди которых бедность, иммиграция и, особенно, феномен женщин с Востока, которые едут на Запад и становятся сиделками, и наряду с этим падение общества, распространение разлуки, реальность девушек-мам,

трафик женщин, алкоголизм и другое.

Несовершеннолетние, то есть сыновья и дочери, заплатили и продолжают платить до сих пор высокую цену все более нищей семьи, со всех точек зрения.

Если во благо состоятельном европейском обществе, когда обнаруживается, и это случается часто, что *семья утратила свою воспитательную функцию*, все же остается в действии воспитательная задача,

принятая и управляемая по *доверенности* другими структурами, то в странах восточной Европы альтернативой семье служат улица или приют. Европейские дети поступают на воспитание в школу, спортивные секции, в приходские церкви и другие учреждения, оставляя за семьей лишь функцию *хранителя конфликтов и сопоставлений*, что не так легко перебороть.

В такой стране, как Молдова, если семья распадается, подросток должен позаботиться самостоятельно о том, чтобы реорганизовать свою жизнь и расти. Максимум на что он может рассчитывать, это помощь издалека от „бабушки”. Если он определяется в школу, он сталкивается с очень серьезными воспитательными недостатками. И все же альтернатива улицы во многих случаях остается единственно доступной. Для многих детей улица становится миром, в котором следует расти и утверждаться.

4. Кто хочет приблизиться к „уличным детям” должен хорошо знать эти аспекты и, в первую очередь, знать, как себя вести с ребенком, который еще не утратил глубокую ностальгию по семье. Он не избавился от этого образа, напротив, он его ищет, как потерянный рай, как горизонт, от которого, на самом деле, он никогда не отдалялся.

Дети из Кишинева не перестают искать семью, в которой можно жить, в которой можно чувствовать себя хорошо, и в которой вновь можно обрести само понятие «жить» в сообществе чувств. „Уличный ребенок” прекрасно понимает, насколько важна семья для его развития, но у него она отсутствует, или же опыт, до сих пор пережитый в семье, не побудил его им наслаждаться.

Собираясь прибегнуть к проекту по реабилитации „уличных детей”, Фонд Regina Pacis сделал выбор не отстаивать идею „учреждения”, то есть структуры, в которую принимают „уличных детей”, и которая предоставляла бы целый ряд услуг, начиная от личной гигиены до школьного обучения и профессиональной подготовки.

В данном случае «учреждение» становится альтернативой семье, которой нет, и гарантирует ребенку путь развития, который на протяжении ряда лет сделает его независимым, может быть приведет его к усюновлению, но точно не к его семье, если она существует, с которой было бы очень полезно воссоединиться.

Также следует принимать во внимание, что в странах восточной Ев-

ропы сохраняется весьма укорененная традиция идеи и функции «учреждения», больше знакомого под названием „лагерь”, которую необходимо пересмотреть и, в первую очередь, реорганизовать. Речь идет о жизненной модели, с которой дети очень хорошо знакомы или, по крайней мере, думают, что знакомы, и которая их вовсе не притягивает. В остальном пересмотр идеи «учреждения» это деятельность, которая на Западе уже давно начата. Даже в Италии, как и в других странах Евросоюза, была начата процедура закрытия «учреждений» для брошенных и страдающих детей. Инициирована возможность в качестве альтернативы процедура семейного *поручительства* или *дома-семьи*.

5. Фонд Regina Pacis после тщательного анализа нужд „уличных детей” и после глубокого социального анализа феномена создал „дом-семью для уличных детей”, то есть структуру семейного характера, где подростки могут жить, могут получить уход и, в то же самое время, получить ценные воспитательные уроки.

Дом-семья это только семья, чтобы сохранить идею. Потому что другой деятельностью, особенно обучающего характера, подросток занимается в рамках других структур, куда он каждое утро должен ехать один или со своими друзьями. Важно отметить, как подросток стимулируется к чувству ответственности. «Учреждение» содержит в себе все услуги, поэтому ребенок максимум защищен от внешних воздействий, он оберегается, но рискует не брать на себя собственной ответственности.

Дом-семья это не «учреждение», так же как «учреждение» никогда не станет семьей.

Дом-семья принимает группу подростков, которые внутри его прилагают усилия по уходу за домом: делают уборку, соблюдают чистоту, уважают других, придерживаются расписания, занимаются личной гигиеной, уважают еду, вместе кушают, занимаются повседневными нуждами, учатся понимать, что значит экономить, учатся понимать цену жизни. Это модель жизни, которая развивает чувство ответственности, участия, сотрудничества. Можно утверждать, в первую очередь, воспитывает идею существования ближнего и идею сосуществования с ближним, что в этой особой ситуации означает „семья”. Потому что другой, живущий рядом, в том же доме-семье и есть семья.

Вот что значит реабилитация. Здесь присутствует ценность дома-се-

мы, идеи семьи, что является основополагающей целью воспитательной помощи, которую мы намерены предоставить через данную структуру.

На ряду с домом-семьи существуют также другие места обучения, которые работают в поддержку дома-семьи.

Для особого случая Фонд Regina Pacis создал в Молдове воспитательные лаборатории, начав процесс обучения ремесленному мастерству, воспитанию творчества и другие занятия, которые меняются в зависимости от случаев, от потребностей, от типа живущих подростков.

На данный момент воспитательные лаборатории занимаются работой с деревом, бумагой, живописью, уходом за человеком, диалогом и дружбой.

6. Дом-семья нуждается в персонале, способном ухаживать, воспитывать и сопровождать в процессе развития „уличного ребенка”, который всегда остается маленьким бунтарем, не всегда послушным и открытым, который имеет в качестве предела слабыхарактерность.

Воспитатель это основная фигура потому, что он тот, который передает через воспитательные лаборатории ценности, которые необходимо получить. Он должен быть ориентиром всегда открытым и надежным. Воспитатель должен обладать родительской силой, воспитательной компетентностью, помимо терпения, диалога и понимания.

Помимо воспитателя существуют фигуры поддержки, такие как *социальный работник, психолог и ассистент*. Последний должен быть мужчиной, обладающий твердым характером, особенно в моментах, когда, и это часто случается, особенно на первоначальном этапе реабилитации, „уличный ребенок” принимает грубые и насильственные позиции, желая подчинить группу и быть лидером. Следует принимать во внимание, что „уличный ребенок” приносит с собой в дом-семью проблемы пережитые на улицах. Другими словами, реабилитационный процесс очень длителен и трудоемкий.

„Уличные дети” сопровождаютя на протяжении всего дня, невзирая на разнообразие мест, ценных профессиональных работников, которые ими занимаются. Идет наблюдение за их поведением, анализируются успехи или неудачи и информируются воспитатель, который прибегает к воспитательному вмешательству. Он должен быть в состоянии найти выход из любой сложившейся проблематичной ситуации.

Качество вмешательства зависит в первую очередь от умения всегда передавать ценности, даже в повседневной жизни такие, как качество пищи, чистота окружающей среды, безмятежность, доброта, диалог, случайный подарок, равноправие, прощение, непререкаемость правил.

7. Даже в доме-семья существуют свои *правила*, которые никогда не будут похожими на правила „учреждений”, содержание которых имеет большое моральное и воспитательное значение, и с некоторых точек зрения даже провокационное.

Основными правилами дома-семьи являются *три* правила:

- *Не укради*: кража это одна из самых серьезных проблем „уличных детей”, потому что кража для них значит выжить, значит успех в группе, значит самоутверждение над другими, значит благосостояние. Поэтому повлиять воспитательным образом над принципом не укради, значит дать понять, что необходимо изменить радикально жизнь, оставляя за спиной криминальное и насильственное прошлое, что не может охарактеризовать подростка, который уже сделал для себя другой выбор.
- *Не обманывай о важных реальностях жизни*: ложь это механизм защиты для „уличного ребенка”, помимо способа разжалобить. „Уличный ребенок” живет за счет милостыни, поэтому он вынужден лгать, чтобы разжалобить. Легко и даже по необходимости он произносит ложь, к примеру, про умершую или больную мать, или про голод. Поэтому продавать дорогого человека с целью достижения цели разжалобить другого, это стиль жизни.

Начать воспитательный процесс, значит верить в правду, чтобы тебе поверили. Общество начнет верить „уличному ребенку”, когда правда будет видна по его поведению.

- *Не дышать клеем*: дышать клеем это наркотик для бедных, это выход из ситуации. „Уличный ребенок” ищет утешение в дыхании клеем, когда он достиг края и осознал свое падение, свое одиночество, что он ничего не значит. Вдыхать клей становится выходом, возрождением самого себя, показателем силы в группе. Проблема клея очень серьезна и представляет собой один из самых сложных моментов в рамках воспитательного процесса, потому что „уличный ребенок” пользуется этим даже после его определения

в дом-семью, и мы становимся свидетелями драматических падений. Порок дышать клеем представляет собой самое трудное препятствие в процессе воспитания. Важно отметить, что в моменты падения „уличный ребенок” испытывает чувство стыда перед воспитателем, так как он осознает, что предал его доверие, что он не выполнил обязательство, и кроме того речь идет о грубом нарушении, так как физический вред налицо.

8. Фонд реализовал проект помощи в пользу „уличных детей”, установив в качестве *прямых бенефициариев* детей, особенно из Кишинева, и наряду с детьми и их семьи, в случаях, когда возможно их воссоединение еще потому, что опорной точкой воспитательного процесса всегда была *семья*.

Косвенными бенефициариями являются службы воспитания и поддержки для несовершеннолетних (школы, приюты, др.), которым адресовано четкое послание ввиду развития воспитательного вмешательства, которое является инновационным с укреплением модели дома-семьи. Также бенефициариями являются социальные службы города и таким образом публичная администрация и учреждения.

Основной целью проекта является улучшение уровня жизни несовершеннолетних в процессе реабилитации.

9. Согласно стилю Фонда Regina Pacis цели проекта предусмотрены для четырёх различных уровней:

- *делать*: прямое вмешательство в изучаемую реальность, чтобы быть в состоянии отвечать безотлагательным нуждам;
- *знать*: доскональную сущность феномена, чтобы начать действия по искоренению проблемы;
- *делать вместе с другими*: вовлекать основные социальные группы (избегать риск редуccionизма);
- *заставить узнать*: вовлекать другие учреждения, как на местном, так и на международном уровне.

Проекту предшествовала фаза систематичного наблюдения и предварительного изучения с целью точного определения методологии применения процедур для внедрения и для дозволенных предполагаемых инициатив.

10. Проект в пользу „уличных детей” реализуется посредством *трех особых действий*:

- ***Первое действие: предупреждение и привлечение внимания.*** Речь идет об информационной деятельности, с целью предупреждения, проводимой в различных формах и в разных местах (на улице, в школах, в организациях и т.д.):
  - ♦ брошюры и видеозаписи с целью первичного привлечения внимания
  - ♦ организация деятельности в школах и в трудных семьях
  - ♦ обучение работников, которым необходимо знать язык и культуру страны, они должны быть под постоянным наблюдением и поддержаны в рамках их деятельности командой экспертов в составе социологов, психологов и педагогов
  - ♦ процесс обучения для „уличных воспитателей ”
  - ♦ изучение и проведение процедур организации встреч и выслушивания детей с улиц, совместная игра и работа в целях обеспечения условий для плодотворного сотрудничества
  - ♦ профессиональное обучение детей на начальном этапе
  - ♦ организация мероприятий на летний период
  - ♦ ответы на безотлагательные нужды детей
  - ♦ контакты с семьями и постепенное вовлечение с одновременным анализом их нужд и чуткой работой по реконструкции родительского элемента
  - ♦ установление и упрочнение контактов, взаимоотношений и взаимодоверия с местными органами
  - ♦ оценка освоения информационного послания
  - ♦ база данных и показателей для оценки прогресса процесса предупреждения и защиты детей в ситуации риска
- ***Второе действие: прямая помощь.*** Борьба с бедностью это одно из самых необходимых вмешательств и осуществляется посредством конкретной помощи и всего необходимого, чтобы крайне решительно искоренить социальные трудности. Предусмотрено, что на первой стадии проекта прямая помощь будет оказана не менее 20 несовершеннолетним и их семьям. Сразу после этого инициатива распространится и на всех

„уличных детей” (девочки, мальчики и подростки), а также и на все семьи в ситуации риска. Способы вмешательства направлены на воссоздание контактных, эмоциональных, воспитательных и социальных элементов семьи, которая остается главным ориентиром проекта. В случаях, когда семья полностью отсутствует, проект принимает во внимание возможность обратиться к таким формам, как „расширенная семья” или „семейное сообщество” (дом-семья), чтобы ребенок оставался вовлеченным в социально-эмоциональный слой, к которому он принадлежит. Также этим основным принципам отдается предпочтение и в случаях с детьми вырванных из лап незаконной торговли детьми. Семейные проблемы будут решаться прямо в том, что касается первичных жизненных трудностей, и косвенно, посредством воспитательных бесед и групповой терапии, в случаях проблем связанных с культурным пробуждением и пересмотром поведения. Также прямая помощь предоставляется воспитательным учреждениям для детей. В данном случае прикрепляется к микропроектам, соответствующим образом разработанным в сотрудничестве со специализированными организациями и добровольцами, работающими с Фондом Regina Pacis. В целях обеспечения эффективности предусмотрены действия по обучению уже работающего персонала воспитательных учреждений или же возможных работников данных учреждений.

- ♦ организация стационарных и передвижных столовых
  - ♦ санитарная и воспитательная помощь относительно личной гигиены
  - ♦ раздача различной гуманитарной помощи
  - ♦ вмешательство и реабилитация в домашних условиях
  - ♦ усыновление на расстояние
  - ♦ определение в структурах помощи и воспитательной поддержки
- ***Третье действие: формы развития.*** Речь идет о проведении акции местного развития, в целях борьбы с бедностью и улучшения ситуации в стране.
    - ♦ вовлечение в профессиональное обучение и поиск первого рабочего места

- ♦ вовлечение территории, особенно предприятий и индустрии, с целью лучших форм занятости

11. Весь проект основан на четырёх оперативных формах:

1. **Управление**: это деятельность направленная на общее координарование, планирование, административное управление, экономическое управление и договоренность с Органами, Организациями, Учреждениями и Исследовательскими центрами. В частности, эта форма является ответственной за практические связи с органами власти. Предусмотрены три различных инициативы: *управление, администрирование, координарование.*

2. **Исследование**: это форма направленная на изучение, исследования, обучение и оценки. Предусмотрены пять различных инициатив: исследование, обучение, оценка, мониторинг, полезная деятельность. Разделено на различные действия:

- а) вводное и предварительное обучение
- б) многофакторное исследование генезиса феномена и динамических составляющих процесса
- в) оценка процессов и результатов
- г) обучение работников
- д) мониторинг
- е) продвижение хорошей практики

3. **Вмешательство**: это форма воплощает в жизнь вмешательство на территории. Включает в себе совокупность действий необходимых для составления, координации и управления сотрудничества с другими Органами, Учреждениями и Организациями. Предусмотрены пять различных инициатив: первичные нужды, семьи, воспитательные учреждения, проектирование, сотрудничество. Разделено на различные действия:

- а) реабилитация беспризорников живущих в Кишиневе
- б) продвижение внимания семьи
- в) воспитательная и социальная эмансипация семьи
- г) вмешательства в рамках воспитательных учреждений
- д) проектирование и реализация новых структур помощи и воспитания

4. **Информирование:** это форма, направлена на документацию, информацию и вовлечение. Данная деятельность имеет цель разработать соответствующую Интернет страницу. Предусмотрены четыре инициативы: документация, информирование, продвижение и распространение.

12. Структуры помощи и хороших дел. Специальный исследовательский проект, который следует выполнить в сотрудничестве с зарубежными университетскими центрами, позволит разработать и реализовать многофакторное изучение феномена „уличных детей” и на перспективу феномена отказа от детей в Молдове.

Цель заключается в точном географическом определении феномена и в знании генерирующих его факторов, что позволит разработать более конкретный проект предупреждения на более высоком уровне.

Такое исследование позволит, между прочим, выявить, наряду с психосоциальными динамиками, стоящими у истоков феномена „уличных детей”, существование возможных *страданий*, похожих с исследуемыми поведением. Есть повод верить, что те же проблемы, что порождают феномен „уличных детей”, могут породить другие поведения, ставящие под удар уровень жизни ребенка.

Помимо этой исследовательской деятельности, те же научные работники приведут в действие структуру мониторинга инициатив, связанных с проектом, с целью:

- изучения взаимоотношения стоимость-бенефиции для каждой инициативы и для проекта в целом;
- оценить подлинное качество вмешательства и его результаты;
- мониторинга воспитательных эффектов инициатив;
- получения указателей для разработки услуг, в состоянии продолжить начатую деятельность и после завершения проекта;
- мониторинга процесса приведения в порядок техник, процедур и форм вмешательства, чтобы использовать их в других условиях или же обобщить их в рамках того же контекста.

Часть исследовательской деятельности направлена на оценку социальной стоимости и человеческого страдания вызванной феноменом „уличных детей”.

От опыта на местности и вследствие изучения ситуации, помимо мо-

нитинга вмешательств, мы надеемся получить сведения для разработки, проверки и запуска воспитательных структур и служб на благо семьи и ребенка, для обращения внимания и предотвращения отказа от детей, для административного и социального управления вмешательствами в поддержку детей в ситуации риска и для их семей.

13. Партнерство. Входит в правило Фонда Regina Pacis обращаться к другим организациям, которые в состоянии идти на сотрудничество и предоставлять помощь, а также призывать местные учреждения к особой инициативе с их стороны.

Золотое правило, в этой связи, состоит во вмешательстве, которое смогло бы привести в действие такие ресурсы и энергии, чтобы уменьшить и искоренить необходимость, которая мотивирует и оправдывает такое вмешательство.

Из этих соображений предусмотрено вовлечение действующих добровольческих организаций и структур в Италии и в Европе в связи с темами и проблемами, предусмотренными проектом; также предусмотрено прибегнуть к сотрудничеству, которое может быть предложено органами власти и итальянскими учреждениями.

14. Ожидаемые результаты

- а) прямая реабилитация случаев „уличных детей” живущих в Кишиневе
- б) прямое вовлечение семей и улучшение социально-воспитательного уровня
- в) вовлечение некоторых представителей учреждений Молдовы
- г) привлечение внимания к проблеме среди заинтересованных воспитательных центров
- д) знание каналов, которые управляют трафиком детьми
- е) начать скоординированные воспитательные действия в пользу семьи и ребенка
- ж) разработка и создание новых воспитательных структур
- з) подробное изучение феномена отказа от детей в Молдове

15. Метод. Весь проект осуществляется согласно стилю Фонда Regina Pacis, предпочитая деятельность на местности, как вызов первичным безотлагательным нуждам, вместо любых других исследова-

ний. Все же, принцип *делать*, предпочитаемый Фондом, сразу же сопровождается фазой изучения и обдумывания и призывает к сотрудничеству и взаимной ответственности, чтобы вложение ресурсов, талантов и компетентности было бы в состоянии гарантировать общий успех вмешательству. К этому можно еще добавить инициативу по информированию и привлечению внимания, по обучению и оценке и в конечном итоге по активации полезных действий.

Если это является общей моделью, в рамках каждой из инициатив и для каждой отдельной деятельности, модель требует, чтобы ее можно было применить в соответствии с линиями ее особенности и в интересах гарантии необходимой взаимосвязи с другими действиями и инициативами.

Для этого предусмотрено назначить ответственное лицо для каждой инициативы и для каждого действия; также как предусмотрено, что каждое ответственное лицо будет руководить отдельным исполнительным проектом, в рамках которого было бы возможно подробно описать линии общего проекта.

Помимо этого предусмотрено организовывать периодические координационные встречи для обмена опытом.

Исполнительные проекты предусматривают аналитические таблицы по продвижению деятельности.

Относительно деятельности с прямыми и косвенными бенефициарами проектов, методика Фонда Regina Pacis всегда предусматривает прямое вовлечение заинтересованных лиц, их прямое усердие ввиду самоанализа, их участие в изучение и размышлении, согласно методу *исследование-действие*, определение показателей эффективности, оценка результатов.

16. Возможные риски. На данный момент можно определить три возможных риска:

- риск, связанный с сетью, руководящей трафиком детей
- риск, связанный с сопротивлением культурного характера
- риск, связанный с нехваткой персонала с достаточной компетенцией

Предварительное изучение должно позволить нам установить - если существуют возможные другие риски и их возможное проявление.

Относительно первого риска, напрашивается предварительное со-

глашение местными властями и со всеми, кто сможет предоставить нам гарантии юридического характера.

Для второго риска, вся инициатива, направленная на привлечение внимания, должна позволить справиться с ситуацией.

Для третьего риска необходимо обеспечить себя договоренностью с Организациями и Ассоциациями, которые в состоянии поддержать наше усилие, предусмотренное проектом.

17. Оценка. *Форме вмешательство* также предписана задача оценки. Предусмотрены различные способы оценки:

- *проектная самооценка*, для мониторинга инициатив и оценки правильного хода запланированной работы. Это необходимо сделать для каждой части проекта и для проекта в целом.
- *самооценка эффективности*, ввиду контроля правильного преследования целей, для оценки успеха и для установления уровня соответствия предлагаемого ответа на ожидания бенефициаров проекта.
- *самооценка затрат*, с целью установить расходную способность и бюджет стоимость бенефиций для каждой инициативы на единицу времени.
- *внешняя оценка*, главным образом относительно двух типов деятельности: воспитательная и обучающая.

18. Вышесказанное относится к проекту, который Фонд Regina Pacis осуществляет в рамках намеченного Католической церковью социально-воспитательного маршрута в Молдове, но он может распространиться и в других восточных странах, как Украина, Беларусь и Россия, со всеми близлежащими странами, которые сталкиваются со схожей ситуацией „уличных детей ”.

Церковь озабочена тем, чтобы принимать во внимание условия детей, страдающих, как было неоднократно замечено, от распада семьи. Поэтому посредством ребенка и его страдания хочется достичь первичной цели, которой является „семья”.

Сегодня пасторской заботой Церкви является семья, все более бедная с экономической точки зрения, но и с точки зрения стоящих ценностей, ценностей которые воспитывают уважать жизнь, любовные отношения, уважение женщины и всего, что составляет ядро семьи, так как

это принимается во внимание Католической церковью.

Деятельность Фонда Regina Pacis, чей путь длинен и труден, пересекается с деятельностью Католической церкви, которая с одной стороны уверяет своих сторонников, что в Молдове даже до 1% населения не доходят действия литургии, послания Евангелии и благотворительные мероприятия, но с другой стороны создает основы для ценных воспитательных бесед, для которых ни в коем случае не следует жалеть времени.

Ни в коем случае не следует думать, что Католическая церковь ограничивается этим 1% населения, когда существуют еще 99%, большая часть которых нуждается в Евангелии, в благотворительности и, особенно, во вмешательствах воспитательной реабилитации.

Католическая церковь ставит себя в ряд с „уличными детьми”, с их историей одиночества, жестокости, отказа, отсутствия чувств, с целью вернуть идею семьи, избегая ошибок заменить семью и ее неотъемлемую роль.

Проект четко утверждает, что не достаточно быть рядом с „уличным ребенком”, потому что посредством его необходимо понять все человеческие беды, случающиеся на улицах Молдовы.

Церковь выбирает служить, быть внимательной к человеку, осуществлять благотворительную Евангелию, не претендуя на прозелитизм и на увеличение числа сторонников католицизма, было бы глупо спекулировать на человеческой бедности.

Перед тем как обратиться в христианство или католицизм, необходимо вернуть человеку его достоинство.

Проект не претендует на изменение Молдовы или на то, чтобы полностью увести детей с улиц.

19. *В первую очередь проект это проверка, которую Фонд Regina Pacis проводит в связи со своей деятельностью в Молдове, которая уже осуществляется здесь на протяжении пяти лет.*

Проект это вызов наблюдателям, то есть тем, которые сидят у окна и провожают взглядом проходящих бедняков, но ничего не делают, даже если на то у них есть способность и возможность. Намереваемся расшевелить оцепенение всех безразличных.

Проект это призыв людям доброй воли, особенно молодежи, которых просим вступить в игру на благо бедных, отдать в наше распоря-

жение их свободное время, жить на благо других, до полной отдачи собственной жизни.

Проект это призыв надежды, адресованный множеству „уличных детей”, с которыми мы познакомились в холодные и темные восточные ночи, и для которых не достаточно угостить их сладостями, приласкать, а затем, также как и они, исчезнуть в темную ночь.

Проект это маршрут Церкви, которая любит бедняков, разделенных и другими религиозными организациями, мирянами, священниками, молодежью, ассоциациями, все сплоченные и уверенные, что то, что на самом деле стоит это не благосостояние и интересы каждого, а благосостояние бедняков и Церкви, которая через благотворительность распространяет Евангелию. Данный проект желает стать и моментом встречи всех тех, кто работает в восточных странах в надежде, что возможно наметить единый путь, вопреки разнообразия харизмы, под руководством мудрых и дальновзорких священников, которым мы всегда доверяемся.

Проект это акция веры, так как Евангелия рассказывает нам об Иисусе, который собрал детей под деревом и провел с ними некоторое время, делая укор своим ученикам, которые хотели их прогнать. Мы должны повторить этот жест Иисуса, который уделяет свое время маленьким бунтарям, можно даже сказать „уличным детям”. Если он это сделал, мы должны поверить, что и в Молдове найдется дерево, под которым можно собраться вместе с „уличными детьми” под взорами равнодушных, которые нас осуждают за то что мы делаем, но которые не в силах справиться с маленьким бунтарем.

Проект это работа одного священника, который любит Церковь и любит бедных, который прекрасно понял, что служить на благо бедным значить идти на жертву и даже, если придется сделать такую жертву там, где тратишь свою жизни во благо других, это и есть радость.

I bambini sulla strada a Chisinau

Un impegno educativo per il futuro della famiglia moldava

1. E' sempre difficile parlare dei "bambini di strada", con i quali si viene comunemente in contatto in Moldavia e soprattutto lungo le strade della capitale Chisinau, dove il fenomeno è maggiormente concentrato.

Il comune approccio al fenomeno dei "bambini di strada" nei paesi dell'Est Europa discende dalla conoscenza di specifiche realtà di altri Paesi, in modo particolare, dei bambini di Bucarest, di Mosca, di Kiev e di Sanpietroburgo.

Si tratta di realtà del tutto diverse e di fenomenologie distinte.

Un errore da non commettere è proprio quello di porre sullo stesso piano la realtà di Chisinau e quella delle altri grandi capitali dell'est, perchè ci si riferisce a tessuti sociali completamente differenti; così come differenti sono le cause che hanno portato un numero elevato di minori a vivere in una condizione di abbandono ed isolamento.

Sono differenti le *cifre del fenomeno*, notevolmente più vistoso altrove.

E' differente il *tessuto sociale* da cui scaturisce il disagio minorile.

E' differente la *condizione della famiglia*, che risente di grandi lacerazioni nei rapporti interni, contrariamente alla Moldavia.

Elementi drammaticamente comuni sono la *povertà*, il *disagio sociale* e la *precarietà degli interventi di carattere educativo*.

2. Il fenomeno è comunque diverso nella sua tipizzazione, oltre che nel contesto che lo genera. Tanto diverso da indurre ad una sottolineatura particolarmente importante: il "bambino di strada" è diverso dal "bambino sulla strada". E' un concetto più volte proposto che merita una conveniente ripresa per illustrare con maggiore efficacia e pertinenza la condizione specifica dei bambini in Moldavia.

- Il "bambino di strada" vive sulla strada tutta la sua esistenza ed interrompe ogni possibile legame con la famiglia di provenienza, che lui ha ormai rimosso dalle proprie scelte di vita. Il *gruppo* ed il *branco* diventano le forme di aggregazione di riferimento, con tutte le conseguenze negative che si possono immaginare.
- Il "bambino *sulla strada*", invece, pur vivendo gli stessi meccanismi del "bambino di strada" non ha rimosso definitivamente il legame con

la famiglia, perciò pur vivendo la dimensione del branco, ha un approccio molto diverso con l'altro, e quindi anche con l'educatore che a lui si avvicina per mettere in atto un'azione di recupero. Infatti, il "bambino *sulla strada*" è meno aggressivo, più disponibile al dialogo, meno autosufficiente, più disponibile nel legame affettivo, anche se confuso e non equilibrato. Il "bambino di strada" ha un atteggiamento aggressivo, perché si deve difendere attaccando, è orgoglioso della sua scelta di vita che giustifica come un gesto di grande libertà. Quest'ultimo, pur essendo in età adolescenziale, vuole affermarsi come piccolo uomo, vuol essere rispettato, vuol essere un capo.

3. L'esperienza maturata in questi anni dalle attività della Fondazione Regina Pacis ha convinto sempre più che in Moldavia esistono nella maggior parte dei casi i "bambini *sulla strada*". Si tratta di adolescenti che pur non avendo una esperienza chiara e solida della famiglia, cercano, pur all'interno dei vincoli posti dalla vita di strada, una dimensione almeno simile alla famiglia, e in questa configurazione di gruppo affettivo cercano e trovano sicurezza.

Ecco perché è doveroso affermare che la causa prima del disagio minorile, in Moldavia, è l'impovertimento della famiglia. Prima ancora della funzione assistenziale ed educativa della famiglia, prima ancora del deterioramento delle figure educative all'interno della famiglia, c'è stata la "scomparsa" della famiglia.

Le figure della "madre" e del "padre" sono venute meno per tanti motivi, tra cui la povertà, l'emigrazione e soprattutto il fenomeno delle donne dei paesi dell'Est che vanno in Europa per fare assistenza familiare, e insieme a questo il crollo della società, il dilagare delle separazioni, la realtà delle ragazze-madri, il traffico delle donne, l'alcolismo ed altro.

I minori, quindi i figli, hanno pagato e pagano ancora oggi il caro prezzo di una famiglia sempre più povera, sotto tutti i punti di vista.

Se nella società del benessere europeo, quando si vede, e capita spesso, una famiglia che ha perduto la sua funzione educativa, resta attivo il compito educativo, assunto e gestito per *delega* da altre istituzioni, nei Paesi dell'Est l'alternativa alla famiglia è o la strada o l'istituzionalizzazione. I bambini europei vengono consegnati per essere educati alla scuola, allo sport, alla parrocchia ed altro, lasciando alla famiglia la sola funzione di sterile *contenitore di conflitti e di confronti*, per altro, non sempre facili da superare.

In un paese dell'est, come la Moldavia, se la famiglia si disgrega, l'adolescente deve badare da sé ad riorganizzarsi e a crescere, al massimo potrà contare in un aiuto a distanza da parte della figura della "nonna". Se viene avviato a scuola, deve confrontarsi con carenze educative molto gravi, e comunque l'alternativa della strada resta in molti casi l'unica praticabile. Per molti ragazzi la strada diventa il mondo in cui crescere ed affermarsi.

4. Chi si avvicina al "bambino sulla strada" deve ben conoscere questi aspetti e deve soprattutto sapersi confrontare con un minore che non ha perduto una profonda nostalgia della famiglia. Egli non ha rimosso questa immagine, anzi la cerca come una patria perduta, come un orizzonte dal quale, in sostanza non si è mai staccato.

I ragazzi di Chisinau non hanno smesso di cercare una famiglia nella quale vivere, nella quale trovarsi bene e dove ritrovare il senso stesso del vivere in una comunità di affetti. Il "bambino sulla strada" sa bene che la famiglia è importante per la sua crescita, ma non ha la famiglia o l'esperienza fino ad ora vissuta della famiglia non è stata tale da indurlo a viverci.

Dovendo procedere ad un'attività di recupero dei "bambini sulla strada", la Fondazione Regina Pacis ha perciò fatto la scelta di non affermare il concetto di "istituto", vale a dire una struttura nella quale accogliere il "bambino sulla strada" e capace di erogare una serie di servizi che vanno dall'igiene della persona alla scolarizzazione ed alla formazione professionale.

L'istituto in questo caso diventa alternativa alla famiglia che non c'è e garantisce al minore un percorso di crescita che lo porterà nel corso degli anni ad una condizione di autonomia, forse ad una adozione, ma certamente non alla sua famiglia, qualora esistesse, con la quale sarebbe molto utile ricongiungersi.

Si tenga anche in doverosa considerazione che i paesi dell'Est hanno una tradizione molto radicata del concetto e della funzione dell'istituto, più conosciuto con il nome di "lager", che andrebbe rivista e soprattutto ridimensionata. Si tratta di un modello di vita che i ragazzi conoscono bene o che almeno credono di conoscere e dal quale non si sentono per nulla attratti. Del resto la revisione dell'idea di istituto è operazione che in Occidente procede da molti anni. Anche in Italia, come in altre nazioni della Comunità Europea, ci si avvia alla chiusura degli istituti per minori soli e disagiati, dando spazio, in alternativa, alle procedure dell'*affido* familiare e della *casa-famiglia*.

5. La Fondazione Regina Pacis, dopo un'attenta analisi dei bisogni effettivi dei "bambini sulla strada", e dopo un'approfondita lettura sociale del fenomeno, ha creato una "casa-famiglia per bambini sulla strada", in pratica una struttura a dimensione familiare dove gli adolescenti possono vivere, essere accuditi e nello stesso tempo ricevere messaggi educativi di valore.

La *casa-famiglia è solo famiglia*, per salvaguardarne sempre il concetto, perché il resto delle attività, soprattutto quelle formative, l'adolescente le svolge in strutture differenti, dove ogni mattino deve recarsi da solo o con gli amici. E' importante notare come il minore sia sollecitato ad un senso di responsabilità. L'istituto ha in sé tutti i servizi, perciò il minore è maggiormente protetto dalle sollecitazioni esterne, è custodito, ma rischia di non assumersi le proprie responsabilità.

La casa-famiglia non è un istituto, come ovviamente l'istituto non potrà mai essere una famiglia.

La casa-famiglia accoglie un gruppo di adolescenti, che all'interno si adoperano per il corretto mantenimento della struttura: fare le pulizie, rispettare gli ambienti, rispettare gli altri, rispettare gli orari, avere cura dell'igiene della persona, rispettare il cibo, mangiare insieme, partecipare alle necessità, capire il valore del risparmio, comprendere i costi della vita. E' un sistema di vita che sviluppa il senso della responsabilità, la condivisione, la collaborazione. Possiamo affermare che educa soprattutto al concetto dell'esistenza dell'altro e all'idea di vivere con l'altro, che in questa specifica situazione rappresenta la "famiglia", perché l'altro che vive accanto, nella casa-famiglia, è la famiglia.

Ecco recuperato, e qui sta il valore della casa-famiglia, il concetto di famiglia, che è l'obiettivo fondamentale dell'intervento educativo che si vuol fare con questo tipo di struttura.

Accanto alla casa-famiglia ci sono gli altri luoghi di formazione, che lavorano a supporto della casa-famiglia.

Nel caso specifico, la Fondazione Regina Pacis in

Moldavia ha creato dei laboratori educativi, avviando percorsi di formazione alla manualità ed ai lavori artigianali, di educazione alla creatività, ed altri interventi che variano a seconda delle opportunità, delle esigenze, della tipologia dei soggetti adolescenti accolti. Adesso i laboratori formativi riguardano la lavorazione del legno, della carta, la pittura, la cura della persona, il dialogo e l'amicizia.

6. La casa-famiglia ha bisogno di figure capaci di assistere, educare ed accompagnare nella crescita il “bambino sulla strada”, che rimane pur sempre un piccolo ribelle, non sempre docile e disponibile, che ha come limite la debolezza della volontà.

L'*educatore* è la figura fondamentale, perché è il soggetto che comunica, soprattutto attraverso i laboratori formativi, i valori da acquisire e deve essere un punto di riferimento credibile e disponibile. L'*educatore* deve saper sintetizzare la forza genitoriale, la competenza educativa, oltre alla pazienza, al dialogo ed alla comprensione.

Accanto all'*educatore* ci sono delle figure di supporto come l'*assistente sociale*, lo *psicologo* e l'*assistente*.

Quest'ultimo è una figura maschile, che deve saper essere forte, soprattutto nel momento in cui, e questo accade spesso, soprattutto nella fase iniziale di accoglienza, il “bambino sulla strada” assume atteggiamenti violenti ed arroganti, e vuol impadronirsi del gruppo per svolgere il ruolo di capo. Si tenga in considerazione che il “bambino sulla strada” riversa nella vita della casa-famiglia le problematiche vissute sulla strada, quindi i tempi di intervento sono lunghi e difficili.

Il “bambino sulla strada” è accompagnato in tutta la sua giornata, nonostante la diversità dei luoghi, da figure professionali di valore che lo seguono, monitorizzano i comportamenti, analizzano i successi o gli insuccessi, e comunicano all'*educatore* che procede all'intervento educativo, che deve essere capace di rintracciare una soluzione per ogni situazione problematica.

La qualità dell'intervento emerge soprattutto dalla capacità di saper comunicare sempre valori, anche nelle situazioni della vita comune, come la qualità del cibo, la pulizia degli ambienti, la serenità, la bontà, il dialogo, il regalo saltuario, l'uguaglianza, il perdono, la fermezza delle regole.

7. Anche la casa-famiglia ha le sue *regole*, che non potranno mai essere quelle di un “istituto”, il cui contenuto ha forte valenza morale ed educativa, e per certi aspetti anche provocatoria.

Le regole della casa-famiglia sono fondamentalmente *tre*:

- *Non rubare*: il furto è una delle problematiche più gravi del “bambino sulla strada”, perché il furto è sopravvivenza, è dominio sul branco, è affermazione di sé sugli altri, è benessere, per questo incidere educativamente sul principio del non rubare significa far comprendere che bi-

sogna cambiare vita radicalmente, lasciandosi alle spalle un vissuto di trasgressioni e di violenze, che non possono appartenere ad un adolescente che ha fatto una scelta ormai differente.

- *Non mentire sulle realtà importanti della vita*: la bugia è un meccanismo di difesa per il “bambino sulla strada”, oltre ad una forma di coinvolgimento. Il “bambino sulla strada” vive di accattonaggio, per cui deve mentire per commuovere, è facile o quasi necessario dire le bugie, ad esempio, sulla madre morta o malata, o sulla fame, per cui svendere la persona cara per raggiungere l’obiettivo del coinvolgimento dell’altro è uno stile vita. Intraprendere un percorso educativo vuol dire credere nella verità, per essere creduto. La società ritornerà a credere al “bambino sulla strada” nel momento in cui la verità trasparirà dai suoi comportamenti.,
- *Non fumare la colla*: il fumo della colla è la droga dei poveri, è la fuga dalla propria situazione. Il “bambino sulla strada” si rifugia nel fumo della colla nel momento in cui ha toccato il fondo e si è reso conto del suo fallimento, della solitudine, di non contare nulla. Il fumo diventa evasione, riconquista di sé, gesto di forza nel gruppo. Il problema della colla è grave e rappresenta uno dei momenti più difficili nell’intervento educativo, perché il “bambino sulla strada” ne fa uso anche dopo essere entrato nella casa-famiglia e si assiste a delle ricadute drammatiche. L’uso del fumo della colla rappresenta l’ostacolo più difficile nel percorso educativo. E’ bene anche notare che nella ricaduta, il “bambino sulla strada” ha vergogna dell’educatore, perché è consapevole di aver tradito la fiducia, di aver mancato ad un impegno, dopotutto si tratta anche della trasgressione più visibile, perché i danni anche fisici sono ben evidenti.

8. La Fondazione ha realizzato un progetto di intervento a beneficio dei “bambini sulla strada”, individuando come *beneficiari diretti* i bambini, soprattutto della capitale Chisinau, ed insieme ai bambini le loro famiglie, nei casi in cui è possibile un’azione di ricongiungimento, anche perché l’unità di riferimento dell’intervento educativo ed assistenziale fondamentale è sempre la *famiglia*.

I *beneficiari indiretti* sono i servizi assistenziali ed educativi destinati all’infanzia (scuola, istituti di accoglienza, ecc.), ai quali viene rivolto un chiaro messaggio di evoluzione dell’intervento educativo, che è innovativo con

l'affermazione del modello della casa-famiglia. Beneficeranno, ancora, le strutture sociali della città e quindi anche le amministrazioni pubbliche e le istituzioni

Obiettivo fondamentale del progetto è il miglioramento della qualità della vita dei minori in trattamento.

9. Secondo lo stile della Fondazione Regina Pacis, gli obiettivi del progetto si dispongono a quattro diversi livelli:

- ***fare***: interventi diretti sulla realtà in esame per rispondere al bisogno immediato;
- ***sapere***: conoscenza approfondita del fenomeno, per avviare interventi di rimozione del problema;
- ***fare con gli altri***: coinvolgimento dei nuclei sociali primari (onde evitare il rischio del riduzionismo)
- ***far sapere***: coinvolgimento di altri soggetti istituzionali, sia a livello nazionale che internazionale

L'intervento è stato preceduto da una fase di osservazione sistematica e di studio preliminare per l'esatta definizione della metodologia da adoperare, delle procedure da attivare e dei confini da assegnare alle iniziative da assumere.

10. Il progetto a beneficio dei "bambini sulla strada" viene realizzato attraverso *tre specifiche azioni*:

- ***Azione prima: prevenzione e sensibilizzazione.*** Si tratta di un'attività di informazione, che ha come fine la prevenzione, svolta in forme e luoghi diversi, (strada, scuole, associazioni, ecc.):
  - ♦ brochures e videotapes per l'attività di sensibilizzazione iniziale
  - ♦ organizzazione delle attività nelle scuole e nelle famiglie disagiate
  - ♦ formazione degli operatori, che dovranno conoscere la lingua e la cultura del posto, dovranno essere costantemente monitorati ed assistiti nel loro lavoro da una équipe di esperti formata da sociologi, psicologi e pedagogisti.
  - ♦ attività di formazione per "educatori di strada"
  - ♦ studio e sperimentazione di procedure di incontro e di ascolto nella relazione con i bambini di strada, gioco e lavoro in comune, allo scopo di predisporre le condizioni per una fattiva collabora-

zione

- ◆ formazione professionale di livello iniziale per i bambini
  - ◆ organizzazione delle attività nel periodo estivo
  - ◆ risposta ai bisogni primari dei bambini
  - ◆ contatti con le famiglie e graduale coinvolgimento, contestualmente all'analisi dei loro bisogni e ad un paziente lavoro di ricostruzione del tessuto parentale
  - ◆ stabilire e consolidare i rapporti d'intesa e di fiducia reciproca con le autorità locali
  - ◆ valutazione sull'apprendimento del messaggio informativo
  - ◆ archivio dei dati ed indicatori per valutare il progresso della prevenzione e della protezione dei bambini a rischio
-
- **Azione seconda: aiuto diretto.** Il contrasto alla povertà è uno degli interventi indispensabili ed avviene attraverso degli aiuti concreti e quant'altro sarà necessario per abbattere con estrema concretezza il disagio sociale. Si prevede che nella prima fase del progetto, l'aiuto diretto possa riguardare non meno di 20 minori e le rispettive famiglie. Subito dopo l'iniziativa sarà rivolta a tutti i "bambini sulla strada" (bambine, bambini e adolescenti) e a tutte le realtà familiari a rischio. Le modalità di intervento sono dirette al recupero del tessuto relazionale, affettivo, educativo e sociale della famiglia, che resta l'unità di riferimento dell'intervento. Nei casi in cui la famiglia è del tutto assente, il progetto prende in considerazione la possibilità di far riferimento a forme di "*famiglia allargata*" o di *famiglia di comunità* (casa-famiglia), affinché il minore resti comunque radicato nel tessuto socio affettivo di appartenenza. A questi stessi capisaldi ci si affida nel caso di soggetti sottratti al traffico illegale di minori. I problemi della famiglia saranno affrontati in maniera diretta, per ciò che riguarda le difficoltà esistenziali di tipo primario, e in maniera indiretta, attraverso il colloquio educativo e il trattamento di gruppo, per ciò che riguarda i problemi connessi alla sensibilizzazione culturale e alla revisione degli stili comportamentali. Un aiuto diretto viene anche rivolto alle istituzioni educative e alle strutture istituzionali capaci di porre in atto servizi educativi per i minori. In questo caso si agirà su microprogetti appositamente costituiti, anche con la collaborazione di apposite organizzazioni specializzate e con i servizi di volontariato che collaborano con la Fondazione "Regina

Pacis”. Per consentire efficacia ed efficienza sono previsti interventi di formazione del personale già impegnato nei servizi educativi o di quello eventualmente da impegnare negli stessi servizi.

- ♦ organizzazione di mense stabili e stradali
  - ♦ assistenza sanitaria ed educazione all’igiene della persona
  - ♦ distribuzione di aiuti umanitari di vario genere
  - ♦ interventi i recupero nella condizione abitativa
  - ♦ adozioni a distanza
  - ♦ inserimento nelle case-famiglia
  - ♦ inserimento nelle strutture di assistenza e accompagnamento educativo
- **Azione terza: forme di sviluppo.** Si tratta di svolgere un’attività di sviluppo locale, avendo come fine l’abbattimento della povertà e il miglioramento del territorio.
    - ♦ inserimento nella formazione professionale e ricerca primo lavoro
    - ♦ coinvolgimento del territorio, soprattutto aziende ed industrie, per le migliori forme di inserimento lavorativo.

11. L’intero progetto si articola su quattro modalità operative:

1. **Gestione:** è l’azione destinata al coordinamento generale, alla programmazione, alla conduzione amministrativa, alla gestione economica e alle intese con Enti, Organismi, Istituzioni e Centri di ricerca. In particolare la modalità è titolare esclusiva dei rapporti politici con gli organismi di governo. Sono previste tre distinte iniziative: *gestione, amministrazione, coordinamento.*

2. **Ricerca:** è la modalità destinata alle attività di studio, di ricerca, di formazione e di valutazione. Sono previste cinque distinte iniziative: ricerca, formazione, valutazione, monitoraggio, buone prassi. Si articola in diverse attività:

- a. studio introduttivo e preliminare
- b. indagine multifattoriale sulla genesi del fenomeno e sulle sue componenti dinamiche processuali
- c. valutazione dei processi e dei risultati
- d. formazione degli operatori

- e. monitoraggio
- f. promozione buone pratiche

3. *Intervento:* è la modalità che mette in atto gli interventi sul territorio. Include l'insieme delle attività necessarie a stipulare, coordinare e gestire la collaborazione con altri Enti, Istituzioni ed Organizzazioni. Sono previste cinque distinte iniziative: bisogni primari, famiglie, istituzioni educative, progettazione, collaborazioni. Si articola in diverse attività:

- a. recupero dei ragazzi di strada presenti in Chisinau
- b. promozione della sensibilità delle famiglie
- c. emancipazione educativa e sociale delle famiglie
- d. interventi presso le istituzioni educative
- e. progettazione e realizzazione nuove strutture assistenziali ed educative

4. *Informazione:* è la modalità destinata alla documentazione, all'informazione e alla sensibilizzazione. Spetta a questa azione realizzare un apposito sito web. Sono previste quattro iniziative: documentazione, informazione, promozione, diffusione.

12. *Strutture di servizio e buone pratiche.* Un apposito progetto di ricerca, da svolgere in collaborazione con centri universitari esteri consentirà di progettare e realizzare uno studio multifattoriale del fenomeno dei “bambini sulla strada” e, per estensione, del fenomeno dell'abbandono minorile in Moldavia.

L'obiettivo è quello dell'esatta mappatura del fenomeno e della puntuale conoscenza dei fattori che lo generano o che lo consentono, allo scopo di mettere a punto un più articolato progetto di prevenzione su larga scala.

Questo studio consentirà anche di scoprire, insieme ai dinamismi psicosociali che sono all'origine del fenomeno “bambini sulla strada”, l'esistenza di eventuali *sofferenze* assimilabili ai comportamenti in esame. Si ha motivo di credere, infatti, che dagli stessi problemi da cui nasce il fenomeno “bambini sulla strada” possano nascere altri comportamenti che pongono egualmente a rischio la qualità della vita del bambino.

Accanto a quest'attività di ricerca, gli stessi operatori scientifici potranno in essere una struttura di monitoraggio delle iniziative comunque riconducibili al progetto allo scopo di:

- studiare il rapporto costi-benefici di ciascuna iniziativa e dell'intero progetto;
- stimare la qualità intrinseca degli interventi e dei loro esiti;
- monitorare gli effetti educativi delle iniziative;
- ricavare indicazioni per la progettazione di servizi che possano continuare il lavoro anche dopo la conclusione del progetto;
- monitorare la messa a punto di tecniche, procedure e modalità di intervento da trasferire in altro contesto o da generalizzare all'interno dello stesso contesto.

Una sezione dell'attività di ricerca è destinata alla stima del costo sociale e della sofferenza umana generata dal fenomeno dei "bambini sulla strada".

Dall'esperienza sul campo e dallo studio della situazione, oltre che dal monitoraggio degli interventi, si vogliono ottenere indicazioni per la progettazione, il collaudo e la messa a regime di strutture e servizi educativi per la famiglia e per l'infanzia, per la sensibilizzazione e la prevenzione del rischio di abbandono, per la gestione amministrativa e sociale degli interventi a sostegno dei minori a rischio e delle loro famiglie.

13. *Partenariati.* Nello stile della Fondazione Regina Pacis è da ritenersi fondamentale tanto il ricorso ad altri organismi capaci di fornire collaborazione ed aiuto quanto la sollecitazione delle istituzioni locali per una loro specifica iniziativa.

La regola d'oro, a questo proposito, è quella di un intervento che possa attivare risorse ed energie tali da ridurre ed azzerare il bisogno che motiva e giustifica l'intervento.

Per queste ragioni è previsto il coinvolgimento di organismi e di strutture di volontariato attive, in Italia e in Europa, su temi e questioni richiamate dal progetto; ma è pure previsto il ricorso alla collaborazione che può essere prestata da organismi governativi e soggetti istituzionali italiani.

14. *Risultati attesi*

- a. Trattamento diretto dei casi di "bambini sulla strada" presenti in Chisinau
- b. Coinvolgimento diretto delle famiglie e miglioramento della condizione socio educativa
- c. Coinvolgimento di alcuni soggetti istituzionali in Moldavia

- d. Diffusione dell'attenzione al problema presso i centri educativi cointeressati
- e. Conoscenza dei canali che gestiscono il traffico dei bambini
- f. Avvio di coordinate esperienze di intervento educativo al servizio della famiglia e dei minori
- g. Progettazione e realizzazione di nuove strutture educative (es. oratori, ecc.)
- h. Conoscenza approfondita del fenomeno dell'abbandono in Moldavia

15. Il metodo. L'intero progetto è condotto secondo lo stile della Fondazione Regina Pacis che antepone l'intervento sul campo, in risposta ai bisogni primari urgenti e indilazionabili, ad ogni altra considerazione. Tuttavia il *fare*, che la Fondazione Regina Pacis preferisce, è subito accompagnato da un momento di studio e di riflessione e da una chiamata alla collaborazione e alla corresponsabilità in maniera che l'integrazione delle risorse, dei talenti e delle competenze possa assicurare il successo complessivo dell'intervento. A questo si accompagna l'iniziativa di sensibilizzazione e di informazione, quella di formazione e di valutazione e in fine quella della attivazione di buone prassi.

Se questo è il modello generale, all'interno delle singole iniziative e per ciascuna delle diverse azioni, il modello chiede di poter essere applicato secondo linee di specificità e con la premura di garantire il necessario raccordo con le altre azioni e con le altre iniziative.

Per questo è prevista l'individuazione di un responsabile di progetto per ogni iniziativa e per ogni azione; così com'è previsto che ciascun responsabile ponga mano ad un progetto esecutivo specifico, entro il quale sia possibile dettagliare le linee del progetto generale.

Sono anche previste periodiche riunioni di coordinamento e di scambio di esperienze.

I progetti esecutivi prevedono analitiche tabelle di avanzamento dei lavori.

Per ciò che riguarda gli interventi con soggetti destinatari diretti o indiretti del progetto, la metodologia della Fondazione Regina Pacis prevede sempre il diretto coinvolgimento degli interessati, un loro diretto impegno in momenti di autoanalisi, una loro partecipazione al momento dello studio e della riflessione, secondo la metodologia della *ricerca-azione*, la individuazione di indicatori di efficienza e di efficacia, la valutazione dei risultati.

16. Possibili rischi. Al momento è possibile individuare tre distinti ordini di rischio:

- un rischio connesso alla rete di gestione del traffico dei minori
- un rischio è riferibile a resistenze di tipo culturale
- un rischio è riconducibile alla carenza di personale con sufficienti competenze di base

Lo studio preliminare dovrebbe consentire di individuare se ce ne sono eventuali altri rischi e la loro probabilità di manifestazione.

Per ciò che riguarda il primo rischio, pur senza sottovalutarne il rilievo, si reputa necessario un accordo previo con le autorità moldave e con quanti altri possano garantire sul versante giuridico.

Per la seconda classe di rischio, l'intera iniziativa destinata alla sensibilizzazione dovrebbe permettere di fronteggiare la situazione.

Per la terza classe di rischio, occorre garantirsi l'intesa con Organizzazioni e Associazioni che possano sostenere lo sforzo previsto dal progetto.

17. Valutazione. Alla *modalità di intervento* è affidato anche il compito della valutazione. Sono previsti diversi tipi di valutazione:

- *autovalutazione di progetto*, per il monitoraggio delle iniziative e la stima del corretto sviluppo del lavoro programmato. Viene compiuta per ciascun progetto esecutivo e per l'intero progetto nella sua globalità.
- *autovalutazione di efficacia*, per il controllo del corretto perseguimento degli obiettivi, per la stima del successo e per stabilire il livello di convenienza della risposta fornita alle attese dei beneficiari del progetto.
- *autovalutazione di efficienza*, per stabilire la capacità di spesa e il bilancio costi-benefici di ciascuna iniziativa nell'unità di tempo
- *valutazione esterna*, riferibile principalmente a due tipi di attività: gli interventi di formazione e gli interventi educativi.

18. Quanto sopra esposto è un progetto che la Fondazione Regina Pacis attua all'interno degli itinerari socio-educativi della Chiesa cattolica in Moldavia, ma può anche essere divulgato negli altri paesi dell'Est, come l'Ucraina, la Bielorussia e la Russia, con tutti i paesi satelliti, che vivono la stessa situazione dei "bambini sulla strada".

Emerge la preoccupazione della Chiesa di prendere in considerazione la condizione dei minori, danneggiati, com'è stato largamente detto, dalla dis-

gregazione delle famiglie, per cui attraverso il minore e la sua sofferenza, si vuol giungere all'obiettivo primario che è la "famiglia".

Oggi l'ansia pastorale della Chiesa è la famiglia, sempre più povera non solo dal punto di vista economico, ma anche dal punto di vista dei valori che contano, dei valori che educano al rispetto della vita, al vincolo dell'amore, al rispetto della donna e quant'altro è a fondamento del nucleo familiare, così come preso in considerazione dalla Chiesa cattolica.

L'opera della Fondazione Regina Pacis, il cui percorso è arduo e lungo, rientra nel cammino della Chiesa cattolica, la quale da una parte assicura ai suoi fedeli, che in Moldavia non raggiungono neanche l'1% della popolazione, l'azione liturgica, l'annuncio del Vangelo e gli interventi di carità, ma dall'altro pone le basi per discorsi educativi di valore, sui quali non si può assolutamente perdere del tempo.

Non è assolutamente pensabile che la Chiesa possa rinchiudersi nell'1% della popolazione, quando esiste un 99%, la cui gran parte ha bisogno del Vangelo, della carità e soprattutto di interventi di recupero educativo.

La Chiesa cattolica si pone accanto al "bambino sulla strada", alla sua storia di solitudine, di violenza, di abbandono, di carenza di affetti, per restituire il concetto di famiglia, senza mai commettere l'errore di sostituirsi alla famiglia ed alla sua indispensabile funzione.

Il progetto è chiaro nel sostenere che non basta essere accanto al "bambino sulla strada", in quanto attraverso lui bisogna giungere alle tante tragedie umane che si consumano lungo le strade della Moldavia.

La Chiesa fa una scelta di servizio, di attenzione all'uomo, di attuazione del Vangelo della carità, senza avere la pretesa di fare proselitismo e aumentare il numero dei cattolici, sarebbe una follia speculare sulla povertà dell'uomo. Prima di fare il cristiano o il cattolico bisogna restituire all'uomo la sua dignità.

Il progetto non ha la pretesa di cambiare la Moldavia o di strappare dalla strada i bambini.

20. *Il progetto è prima di tutto una verifica* che la Fondazione Regina Pacis fa della sua presenza in Moldavia, e siamo ormai al quinto anno.

Il progetto è una provocazione rivolta agli osservatori, vale a dire a chi sta alla finestra per guardare i poveri che passano, ma non vanno oltre, pur avendone le capacità e le possibilità. Si vuole smuovere il torpore degli indifferenti.

Il progetto è un messaggio agli uomini di buona volontà, soprattutto ai giovani, ai quali è chiesto, usando

un'espressione ormai inflazionata, di mettersi in gioco per i poveri, di mettere a disposizione il proprio tempo, di vivere per gli altri, fino al dono totale della propria vita.

Il progetto è un messaggio di speranza rivolto ai tanti “bambini sulla strada”, conosciuti ed amati nelle fredde notti dell'est, e per i quali non ci si può ridurre a dare delle caramelle, fare delle carezze e poi, come loro, perdersi nella stessa notte.

Il progetto è il cammino di una Chiesa che ama i poveri, condiviso anche da altre realtà ecclesiali, congregazioni religiose, laici, sacerdoti, giovani, associazioni, tutti uniti e convinti che ciò che vale non è il bene o l'interesse di ciascuno, ma il bene dei poveri e della Chiesa, che nella carità fa evangelizzazione. Questo progetto vuol essere anche un momento di incontro fra quanti operano nei paesi dell'est, nella speranza che si possa creare un percorso comune, nonostante la giusta diversità dei carismi, sotto la guida di pastori saggi e lungimiranti, ai quali costantemente ci affidiamo.

Il progetto è un atto di fede, perché il Vangelo ci parla di Gesù che raccoglie i bambini sotto un albero e con loro trascorre un po' del suo tempo, lamentandosi con i discepoli che invece li volevano mandare via. Dobbiamo imitare questo gesto di Gesù, che dedica il suo tempo a dei piccoli ribelli, diciamo pure ai “bambini sulla strada” del suo tempo. Se lo ha fatto lui, dobbiamo credere che ci sarà in Moldavia un albero sotto il quale raccoglierci con i “bambini sulla strada”, osservati da lontani dagli indifferenti, che ci giudicano per quello che facciamo, ma non sono capaci di aver pazienza con un piccolo ribelle.

Il progetto è il lavoro di un prete che ama la Chiesa ed ama i poveri, che ha compreso fin troppo bene che servire vuol dire sacrificarsi e ben venga anche il sacrificio, lì dove spendere la vita per gli altri è gioia.

Children on streets of Chisinau

Educational engagement for the future of Moldavian family

1. There is always hard to speak about „homeless children”, whom you commonly find in Moldova and first of all along the streets of the capital, where the phenomenon is mainly concentrated.

Usually the first contact with the phenomena of „homeless children” in Eastern European countries comes from the knowledge of specific realities of other countries, and mainly, of children from Bucharest, Moscow, Kiev and Saint-Petersburg.

It’s a question of quite different realities and phenomena.

An error to avoid is to put on the same level the reality of Chisinau and existing ones in other big eastern capitals, because we are talking about different social strata; as well as different are the reasons which induced such a considerable number of minors to live in condition of abandonment and isolation.

Different are the *figures of phenomena*, more considerable somewhere else.

Different is the *social strata* from which results the hardship of minors.

Different is the *condition of the family*, which suffers from tears in internal relations, contrary to Moldova.

The common dramatic elements are the *poverty, social hardship* and *insecurity of educational interventions*.

2. Nevertheless, the phenomena is different in its standardization, besides the context with generates it. It is so different to persuade to do a particularly important accentuation: „homeless children” differs from „children on streets”. It is a concept suggested more than once and it deserves a proper consideration, in order to illustrate more efficiently the specific condition of children in Moldova.

- The „homeless child” spends his whole life on streets and cuts off all possible relationship with native family, which he had already put out of his life. The *group* and *gang* become aggregation forms of reference, with all imaginable negative consequences.
- The „child on street” even if lives the same realities of „homeless child” had not cut off the relationship with his family once and for all, so, even if lives the reality of gang, has quite different approach to the

neighbor, as well to the educator, which approaches him in order to put into the action a rehabilitation initiative. Actually, the „child on street” is less aggressive, is more open-minded to dialog, is less auto sufficient, is more receptive to affective bond, even if confused and unsteady. The „homeless child” has an aggressive comportment, because he defends himself by attacking, he is proud of his life choice, which justifies as gesture of absolute liberty. He, in spite of being teenager, wants to assert oneself as little man, wants to be respected, and wants to be a leader.

3. The experience maturated during the last years from the activity of Regina Pacis Fund had convinced more and more that in Moldova there are mostly „children on streets”. Is about teenagers, who, even if hadn’t solid and precise family experience, are searching, within the bonds imposed by street life, a value of family, and in this configuration of affective group are searching and find safety.

That’s why it is proper to affirm that prime cause of children’s hardship in Moldova is the pauperization of the family. Prior to the educational and charity function of the family, prior to the deterioration of educational figures inside the family, it was the “disappearance” of the family.

The figures of „mother” and „father” had failed to keep their role due to a lot of motives, among them the poverty, the emigration and first of all the phenomenon of eastern women, who go to Europe to assist families, and along with it the collapse of the society, the spreading of separation, the reality of girls-mothers, the women traffic, the alcoholism etc.

The minors, so the sons, had paid and are continuing to pay till now the high price of a family more and more pauper, from all points of view.

If in the society of European welfare, when it is revealed, and it often happens, that the *family had failed to keep its educational function*, it still remains the educational engagement, assumed and managed by *proxy* by other institutions, then in eastern countries the alternative to the family is the street or the orphanage.

European children are assigned for education to schools, sport, parochial schools and other, reserving for the family the only function of sterile holder of *conflicts and comparisons*, what is non so easy to get over.

In a country like Moldova, if the family is broking up, the minor should look after himself in order to reorganize his life and go ahead, the maximum

he could count on is the help on distance from the “grandmother”. If he goes to the school, he should face the very serious educational deficiency, and, nevertheless, the alternative of the streets remains in the most of cases the only practicable one. For a lot of children the street becomes the world where to grow and to assert himself.

4. Who wants to approach the „homeless children” should well know these aspects and, above all, to be able to meet the minor, who didn’t lose the profound nostalgia for the family. He didn’t cut off this image, quite the contrary, he is searching for it as for a lost paradise, as an horizon, which he never moved away from.

The children from Chisinau don’t stop searching for a family to live in, in which feel themselves comfortable and where find once again the sense of living in a community of affections. The „homeless child” understands very well how important the family for his growth is, but he hasn’t it or the experience lived till now didn’t induce him to enjoy.

Having to proceed with the rehabilitation activity for „homeless children”, the Regina Pacis Fund had decided not to assert the idea of „institution”, i.e. a structure where to welcome the „homeless child” and which will be able to supply a whole series of services from personal hygiene to schooling and professional training.

The institute in this case becomes an alternative to the missing family, and guarantees to the minor a way of growing which will bring him, through the years, to a condition of autonomy, maybe to an adoption, but surely not to his family, if existing, which will be very useful to rejoin with.

It should be also taken into consideration that in eastern European countries there is a very deep-rooted tradition of the concept and function of the institute, most known as „camp”, which should be reviewed and above all reorganized. Is about a model of life well-known by the children or think to be known at least and which don’t attract them at all. As for the rest, the reconsideration of idea of institute is an operation which in Occident proceeds for years. Even in Italy, like in other countries of European community, is starting the procedure of closing the institutes for abandoned and needy minors, giving opportunity, as alternative, to actions of family *fosterage* and *family-house*.

5. The Regina Pacis Fund, after a careful analysis of effective needs of „homeless children”, and after a close social study of the phenomena, has

created a „*family-house for homeless children*”, i.e. a structure on family model, where minors can live, can be looked after, and at the same time receive educational messages of value.

The *family-house is only family*, in order to keep alive the idea, because other activity, mainly training ones, the minor takes up within other establishments, where every morning he should go alone or together with his friends. It is significant how the minor is urged to a sense of responsibility. The institute includes all services, so the child is protected at maximum from external spurs, he is kept in a safe, but he is risking not taking his own responsibilities. The family-house is not an institute, like the institute never will be a family.

The family-house welcomes a group of minors, who within it exert themselves for a correct maintenance of structure: to tidy up, to respect others, to keep the schedule, to take care of personal hygiene, to respect the food, to eat in group, to participate to the needs, to understand the value of economy, to understand the life costs. It is a model of life which develops the sense of responsibility, the sharing, the collaboration. We can affirm that it educates above all the idea of existence of neighbor and the idea to live with the neighbor, what in this specific situation represents the „family”, because the neighbor living next to you, in family-house, is the family.

This means rehabilitated, and here is the value of family-house, the idea of family, which is the fundamental aim of our educational intervention, which is intended to do with such kind of establishment.

Beside the family-house there are other training places, operating to support the family-house.

For this specific case, the Regina Pacis Fund in Moldova has created educational laboratories, starting training routes of manual skills and handicraft, education of creativity, and other interventions, changing according to opportunities, needs, type of minors welcomed.

Now the educational laboratories are engaged in wood processing, paper processing, painting, care about the person, the dialog and friendship.

6. The family-house is in need of people able to assist, educate and accompany in development the „homeless child”, which will ever be a little rebel, not always obedient and available, who has as limit the weakness of character.

The educator is the main figure, because is the one, who communicates, mainly through educational laboratories, the values to acquire and should be a credible and available reference point. The educator should know how to

synthesize the parental force, the educative competence, besides the patience, the dialog and comprehension.

Besides the educator, there are figures of support like *social worker*, *psychologist* and *assistant*. The last one should be a man, with unflinching character, mainly in moments when, and this often happens, especially at the initial stage of rehabilitation, the „homeless child” assumes violent and arrogant behaviors, in order to bring under his control the group and to be a leader. It should be taken into consideration that the „homeless child” pours all his problems, lived on street, into the family-house’s life, in other words the rehabilitation process is very long and difficult.

The „homeless children” are accompanied all day long, nevertheless the diversity of places, by professional staff, which follows them, looks after their behaviors, analyzes their successes and failures, and informs the educator about, who proceeds to the educational intervention, which should be able to find a solution for any kind of problematic situation.

The quality of intervention depends on the ability always to communicate values, even in situations of day-to-day activity, like quality of meal, cleanliness of rooms, serenity, goodness, dialog, occasional gifts, equality, forgiveness, incontestability of rules.

7. Even the family-house has its own *rules*, which never will be the same of „institutes” ones, which matter has great moral and educational importance, and even provocative one from some points of view.

The main rules of family-house are *three*:

- *Don't steal*: the larceny is one of the most serious problems of „homeless children”, because the larceny for them means to survive, means to have success inside the group, means self-assertion over others, means welfare, so to have educative effect upon the principle of not stealing means to make them understand that they should change radically their lives, leaving behind a life of contraventions and violations, which can not characterize a teenager, who made already a different life choice.
- *Don't lie on important life realities*: the lie is a defending mechanism for „homeless children”, besides a form of involvement. The „homeless child” lives thanks to charity, therefore he should lie to move to pity, it is easy and quite necessary to say lies, for example, about his dead or sick mother, about hungry, so to sell a dear person in order to

move to pity other person is a life-style. To embark on an educative process means to believe in truth, to be in trust. The society will believe the „homeless child” when the truth will show itself from his behavior.

- *Don't smoke glue*: to smoke glue is a drug for destitute, it is a way out. The „homeless child” seeks consolation in smoking glue, when he is on the verge and has realized his failure, his solitude, that he is nobody. To smoke glue becomes a way out, a self revival, an indicator of strength inside the group. The glue problem is very serious and represents one of the most difficult moments of educative intervention, because the „homeless child” makes use of even after his entrance in family-house and we are witnesses of dramatic relapse. The use of glue represents the most difficult obstacle of the educational process. It is significant that on relapse the „homeless child” is ashamed of in the face of educator, because he realize he hadn't justify the trust, hadn't meet his engagement, and besides is about the most visible violation, because the damages, even physical ones, are evident.

8. The Fund had carried out a program of intervention in favor of „homeless children”, having individuated as *direct beneficiaries* the children, mainly from Chisinau, and together with the children their families, in cases when is possible an action of rejoining, because the reference unity of the educative and charitable intervention always was the *family*.

The indirect beneficiaries are educative and charity services for children (schools, institutions, etc), whom a clear message of evolution of educative intervention is addressed, which is innovative one with consolidation of family-house model. Also beneficiaries are social structures of the city and so the public administration and institutions.

The main aim of the project is to improve the life quality of minors in process of rehabilitation.

9. According to the style of Regina Pacis Fund, the goals of project are sorted for four different levels:

- *to do*: direct intervention on studied reality, in order to respond to the immediate need;
- *to know*: intimate knowledge of the phenomena, in order to launch intervention for removal of the problem;

- *to do together*: involving the main social groups (in order to avoid the reductionism);
- *get to know*: involving other institutions, both on national and international level.

The project was preceded by a stage of systematic observation and preliminary study for an exact definition of methodology to be used, of procedures to be launched and limits to be fixed for taken initiatives.

10. The project in favor of „homeless children” is carried out through *three specific actions*:

- ***Action one: prevention and awakening.*** Is about an activity of information, which has as a goal the prevention, carried out in different forms and places (on streets, in schools, in associations, etc.):
  - ♦ brochures and videotapes for the initial awakening activity
  - ♦ organization of activities in schools and in needy families
  - ♦ training of operators, who should know the language and culture of country, always should be assisted and guided through the work by a team of experts, consisting of psychologists, sociologists and pedagogues
  - ♦ training activity for „street educators”
  - ♦ study and experimentation of meeting and audition procedures with street children, playing and working in common, with the aim to arrange the conditions for an effective collaboration
  - ♦ professional training of initial level for children
  - ♦ arrangement of activities for summer period
  - ♦ replay to primary needs of children
  - ♦ contacts with families and gradual involvement, concomitantly with analysis of their needs and patient work of reconstruction of parental element
  - ♦ establishment and consolidation of comprehension and trust mutual relations with local authorities
  - ♦ evaluation of assimilation of informative message
  - ♦ database in order to evaluate the progress of prevention and protection of children in risk
- ***Action two: direct help.*** The fight against poverty is one of the most important interventions and is carried out through specific help and what

else necessary, in order to strongly extirpate the social hardship. It is foreseen, at the first stage of project, to offer direct help to not less than 20 minors and their families. After the initiative will be addressed to all „homeless children” (girls, boys and teenagers) and all families in risk. The modalities of intervention are aimed at rehabilitation of relationship, affective, educative and social fabric of family, which remains the reference unity of the intervention. In cases when the family doesn't exist at all, the project takes into consideration the possibility to make reference to forms of „*extended family*” or „*community family*” (family-house), so that the minor remains rooted into social-affective fabric he belongs to. The same main bases are used in cases of subjects saved from the illegal minor trade. The family problems will be tackled directly as regards the primary existential difficulties, and indirectly through educative talks and group treatment, as regards problems connected with cultural awakening and with review of behavioral styles. A direct help is also addressed to educative institutions and to institutional structures able to put into the action educative services in favor of minors. In this case will have recourse to micro projects duly elaborated, even in collaboration with appropriate specialized organizations and with volunteers, which are collaborating with Regina Pacis Fund. In order to guarantee efficacy and efficiency are foreseen training interventions for staff already working in educative field or for eventually employed staff.

- ♦ organization of fixed and mobile canteens
  - ♦ sanitary and educative assistance regarding the personal hygiene
  - ♦ distribution of different humanitarian aid
  - ♦ interventions and rehabilitation in domestic conditions
  - ♦ adoptions at distance
  - ♦ settling in family-houses
  - ♦ settling in structures of charity and educative assistance
- ***Action three: development forms.*** Is about to perform an activity of local development, with the aim to fight against poverty and improving of the situation on territory.
    - ♦ settling in professional training and searching of first working place
    - ♦ involvement of territory, mainly business and industries, with the aim to find the best forms of employment

11. The whole project is composed of *four operative modalities*:
1. **Management**: the action is aimed to general coordination, to planning, to administrative and economic management and to agreements with Authorities, Organizations, Institutions and Research centers. Particularly this modality foresees political relations with government bodies. It is foreseen three different initiatives: *management, administration, coordination*.
  2. **Research**: is a modality for activities of study, research, training and evaluation. It is foreseen five different initiatives: research, study, evaluation, monitoring, good practices. Is divided into diverse activities:
    - a. introductive and preliminary study
    - b. multilateral research, regarding the genesis of phenomena and regarding the dynamic components of process
    - c. evaluation of processes and results
    - d. training of operators
    - e. monitoring
    - f. promotion of good procedures
  3. **Intervention**: is a modality, which puts into the action interventions on territory. Includes the totality of activities necessary to contract, coordinate and manage the collaboration with other Authorities, Institutions and Organizations. Are foreseen five different initiatives: primary needs, families, educative institutions, design and collaboration. Is divided into different activities:
    - a. rehabilitation of homeless children living in Chisinau
    - b. promotion of the awakening of families
    - c. educative and social emancipation of families
    - d. interventions within educative institutions
    - e. elaboration and creation of new establishments of assistance and education
  4. **Information**: is a modality aimed to documentation, information and awakening. In the frameworks of this activity will be elaborated an appropriate web site. It is foreseen four initiatives: documentation, information, promotion and diffusion.

12. *Structures of assistance and good practices.* An appropriate research project to be carried out in collaboration with foreign university centers will allow to program and fulfill a multilateral study regarding the phenomena of „homeless children” and, by extension, the phenomena of minor’s abandon in Moldova.

The aim is to locate the exact geographical position of the phenomena and to know the elements generating it, in order to elaborate more detailed prevention project at large level.

Such a research will allow even to find out, together with the psychosocial dynamisms which are at the basis of the phenomena of „homeless children”, the existence of eventual *sufferings* assimilated with examined behaviors. There is a motive to believe that the same problems, which generate the phenomena of “homeless children”, could also generate other behaviors prejudicing the minor’s life quality.

Besides this research activity the same scientists will put into action a structure of monitoring of initiatives, connected with the project, with the aim to:

- study the correlation costs-benefits of each one initiative and of the project as a whole;
- evaluate the intrinsic quality of interventions and their results;
- monitoring the educative effects of the initiatives;
- find out indications to elaborate services able to continue the work even after the conclusion of the project;
- monitoring the regulation of techniques, processes and intervention modalities in order to make use of them in other context or to generalize within the same context.

The part of research activity is aimed to the evaluation of social cost and of human suffering, generated by the phenomena of „homeless children”.

From the experience on field and from the study of situation, besides the monitoring of interventions, we hope to receive indications for elaboration, inspection and creation of education structures and services for family and minors, for awakening and prevention of abandon risk, for administrative and social management of interventions supporting the minors in risk and their families.

13. *Partnership.* It is the style of Regina Pacis Fund to apply to other organizations, able to collaborate and give support, and to local institutions for a specific initiative by their side.

The golden rule, in this connection, is an intervention able to activate such resources and energies to reduce and set to zero the need which motivates and justifies the intervention.

For these reasons it is foreseen the involvement of organizations and voluntary structures activating, in Italy and in Europe, as regards themes and problems called by the project; it is also foreseen the recourse to collaboration, which can be offered by state bodies and Italian institutional subjects.

14. *Expected results*

- a. Direct treatment of cases of „homeless children” living in Chisnau
- b. Direct involvement of families and improving of social-educative situation
- c. Involvement of some institutional subjects in Moldova
- d. Diffusion of attention to the problem among interested educative centers
- e. Knowledge of channels which are controlling the children’s trade
- f. Activation of coordinated educational interventions in favor of family and minors
- g. Elaboration and creation of new educative structures
- i. Deep knowledge of the abandon phenomena in Moldova

15. *Method.* The whole project is carried out according to the style of Regina Pacis Fund, which prefers the intervention on field, as a challenge to primary urgent and undelayable needs, instead of any other consideration. Anyway, the principle *to do*, preferred by the Fund, is followed by a moment of study and reflection and by a call to collaboration in order that the integration of resources, talents and competences could guarantee the general success of the intervention. This is followed by an initiative of awakening and information, of training and evaluation and finally of activation of good procedures.

If it is a general model, within the single initiatives and for any diverse action, the model demands to be used according to specificity lines and with the concern to guarantee the necessary correlation with other actions and initiatives.

To this propose it is foreseen to appoint a project manager for each initiative and each action; as well as it is foreseen that each manager will carry out a specific executive project, within which could be possible to specify the lines of general project.

Besides it is foreseen to organize periodic coordination meetings and to exchange experiences.

The executive projects foresee analytic schedules of work progress.

As regards the interventions with direct and indirect beneficiaries of the project, the methodology of Regina Pacis Fund always foresees the direct involvement of interested subjects, their direct engagement in moments of self-analysis, their participation at study and consideration moments, according to the method of *research-action*, determination of efficiency and efficacy indexes, the evaluation of results.

16. Possible risks. At the moment it is possible to find out three diverse kinds of risks:

- risk connected with the network of minor's trade management
- risk connected with the cultural resistance
- risk connected with lack of staff with sufficient basic competence

The preliminary study should allow finding out if there are other kinds of risks and its possible manifestation.

As regards the first kind of risk, it is necessary to stipulate a preliminary agreement with local authorities and with other ones, who could give guarantees of juridical nature. As regards the second kind of risk, the initiative destined to the awakening should allow to face up to the situation. As regards the third risk, it should guarantee itself with agreements with Organizations and Associations, able to support our effort foreseen by the project.

17. Evaluation. It is also entrusted to the *modality of intervention* the task of evaluation. It is foreseen various types of evaluation:

- *self-appraisal of the project*, for monitoring of initiatives and estimation of correct development of scheduled work. It is foreseen for each executive project and for whole project in general.
- *self-appraisal of efficacy*, in order to control the correct follow up of aims, in order to evaluate the success and in order to determine the conformity level of given answer to expectances of project's beneficiaries.
- *self-appraisal of efficiency*, in order to determine the ability to pay and the budget costs-benefits for each initiative for time unit.
- *external evaluation*, mainly as regards two types of activity: training interventions and education ones.

18. All above mentioned is a project carried out by Regina Pacis Fund within the frameworks of social-educative itineraries of Catholic Church in Moldova, which could also be spread in other eastern countries as Ukraine, Byelorussia and Russia, with all satellite countries, which are confronted with the same situation of „homeless children”.

The Church is anxious to take into consideration the situation of minors, suffering, as was mentioned, from break-up of families, therefore through the minor and his suffering it should to reach the primary goal, which is the „family”.

Today the concern of the Church is the family, more and more destitute not only from economic point of view, but also from point of view of important values, values which educate to respect the life, love relations, to respect the woman and everything else are the basis of family nucleus, as it is considered by the catholic Church.

The opera of Regina Pacis Fund, which way is difficult and long, crosses the road of catholic Church, which by one side makes believe its believers that in Moldova even 1% of population didn't receive the liturgical action, the message of Evangel and charity interventions, but by other side puts the basis for educative discussions of value, for which should not waste time absolutely.

You shouldn't absolutely think that the Catholic Church will confine itself to this 1% of population, when other 99% exists, the most part of which are in need of Evangel, in charity and particularly in interventions of educative rehabilitation.

The Catholic Church places itself near to the „homeless children”, to his history of solitude, of violence, of abandon, of lack of feelings, in order to recover the idea of family, avoiding make the mistake of substituting the family and its indispensable function.

The project clearly supports the idea that it is not enough to be near to the „homeless child”, because though him we should understand all the human tragedies, which are happening along the streets in Moldova.

The Church makes a choice to serve, to be attentive to the man, to put into practice the charity of Evangel, without pretending to do proselytism and increase the number of Catholics, it is foolish to speculate on man's penury.

Before doing the Christian or Catholic it is necessary to restore the man's dignity.

The project doesn't pretend to change Moldova or to take away the children from streets.

19. *First of all the project is a verification, performed by Regina Pacis Fund as regards its activity in Moldova, and there is already five years we are here.*

The project is provocations addressed to observers, them who are looking through the window the passing paupers, without doing noting, even if have the capacity and possibility. We want to stir up the torpor of pococurante.

The project is a call to man of good will, mainly young people, whom we are asking to join the game in favor of poor man, give us their time, to live for others, even to total gift of their lives.

The project is a message of hope addressed to all „homeless children”, met and loved during the cold nights, and for whom is not enough to give chocolates, to caress them and after to vanish, like them, in the darkness.

The project is a road of a Church which loves the destitute, road shared also by other ecclesiastic realities, religious congregations, laics, priests, young people and associations, all united and assured that what really counts not is the well-being or interests of each one, but the prosperity of destitute and Church, which through charity diffuses the Evangel. This project wants to be a moment of meeting between all them operating in eastern countries, with the hope that it is possible to create a mutual road, nevertheless the diversity of charisma, guided by sage and long-sighted pastors, whom we always trust.

The project is an action of faith, because the Evangel tell us about Jesus Christ who get together the children under a tree and passes with them some of his time, putting the blame on his disciples for wanting to chase away them. We should follow this gesture of Jesus, who devotes his time to little rebels; we can even say „homeless children”. If he did so, we should be sure that in Moldova we can find a tree to get together under the „homeless children”, being watched from afar by indifferent, which are blaming us for what we are doing, but who aren't able to manage with a little rebel.

The project is a work of a priest, who loves a Church and destitute, who had understood quite well that serving means to sacrifice himself and if such sacrifice should be done, where you consumes your life for others so is pleasure.